

Sådan!

VIDEN OG INSPIRATION TIL ET LIV MED OMTANKE

2026

Mirakler i haven

Kom med til Albæk, hvor høns, frugttræer og kompost på magisk vis bliver til et levende økosystem i balance.

Vind med Frida

Deltag i konkurrencen og vind en tur i en skraldebil.

Genbrug med hjertet

Da Petrea flyttede hjemmefra, valgte hun loppefund og arvestykker frem for nyt. I dag er hendes hjem både personligt og bæredygtigt – og en lille handling for fællesskabet.

RANDERS

26

I HAVEN

Sådan forvandler du affald til god muld.

08

ULLA OG KREAGRUPPEN

I No. 17 får tøj og fællesskab nyt liv.

Psst...

Læs om robot-sortering på side 36.

Ved hver artikel kan du se, hvilket verdensmål den handler om.

Sådan: Liv i fællesskaber

I årets udgave af Sådan! skal vi en tur rundt i alle de fantastiske fællesskaber, der gør det både sjovere og mere succesfuldt at være en del af den grønne omstilling. Heldigvis er der overalt i kommunen fællesskaber, man kan støde til, hvis man gerne vil gøre en forskel for et mere bæredygtigt liv.

Det handler ikke kun om at tælle CO₂-ækvivalenter, for som vi skal se, kan den sociale bæredygtighed sagtens være grundpillen i virksomheder og fællesskaber, der redder både fysiske og menneskelige ressourcer fra at gå til spilde. Fra Randers midtby til Ålum og Albæk finder vi fællesskaber, der giver livet værdi, uden at der skal

bruges de store ressourcer. Uanset om det handler om at sortere sit affald, indrette sig med genbrug, skabe biodiversitet i haven eller bidrage til landsbyens udvikling, så er der gode psykologiske grunde til, at handling fungerer bedst, når der er flere om at løfte.

Vi skal også en tur ud på Fjordstien, hvor frivillige og fællesskaber er med til at sikre den oplevelse, det er, at komme tæt på Randers Fjord og det vand, der har skabt fællesskaber langs sine bredder siden tidernes morgen, og den dag i dag stadig gør det.

God fornøjelse
Randers Kommune

Kolofon

Magasinet Sådan! udgives af Randers Kommune og omdeles til alle husstande i Randers Kommune, som ikke siger "Nej tak til reklamer og gratis aviser"

Redaktør

Rasmus Peter Vagn Jakobsen

Redaktion

Klaus Brendstrup Kohberg, Lone Annette Topping, Karen Anny Balling Radmer og Jacob Piil fra Randers Kommune samt Ida Winge.

Design

Rikke Thorsen, designhabitat

Fotos

Jakob Lerche
Fotografi, Freepik
og Shutterstock

Oplag

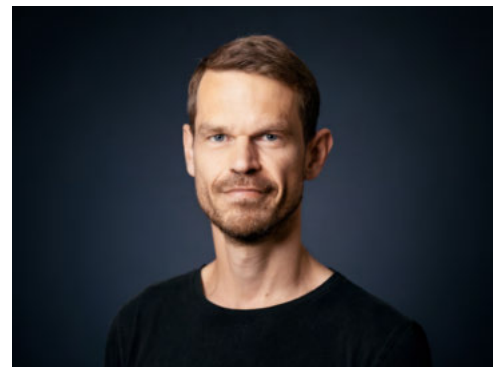
44.500

16

HJEMME HOS PETREA

Et hjem bygget på genbrug, kreativitet og fællesskab.

06

SVEND BRINKMANN

Om effekten af at løfte sammen.

DET ER
HUNDE-MIG
ET GODT
INDHOLD

Indhold

ARTIKLER

04 Kort & Godt

Tema: Liv i fællesskaber

11 Tips til flere fællesskaber

12 Operaen: Et frirum for fællesskaber

14 Nabo-nice eller nabo-no-go? Hvad man med fordel kan dele – og ikke kan!

15 Kollegaskabet: Giv det videre!

18 El Recycling "rebooter" mennesker – og elektronik

20 En sti skabt i fællesskab

22 I Ålum står ingen alene

24 Få inspiration til at dyrke din have efter naturens egne principper

32 Mindre madspild giver mening

33 Bæredygtighedspsykolog: Hvorfor gør vi ikke altid det, vi ved er rigtigt?

36 Er robot-affaldssortering fremtiden?

FAKTA OG REGLER

37 ADGANGSFORHOLD
Hjælp din skraldemand

38 STORSKRALD
Få overblik over din ordning

40 BEHOLDERE
Priser og tømninger

42 HELLIGDAGE
Tømninger på helligdage

43 KALENDER
Storskraldskalenderen 2026

44 ADRESSER OG
ÅBNINGSTIDER
Se, hvor vi bor og hvornår du kan komme på besøg

45 SÅDAN SORTERER
DU DU NEMT
Riv siden ud og hæng den op!

30

LÆKRE RETTER

Grønnere mad, der imponerer både smagsløg og venner.

34

FRIDAS KONKURRENCE

Opdag skraldebilens hemmeligheder – og vind en tur med ombord.

28

FLODLEJET

Snart kan du tage på opdagelse i et helt nyt byrum.

kort & godt

Lån en skraldespand til festen

Planlægger I vejfest, byfest eller et større arrangement? Så gør vi det nemmere at sortere affaldet: Affald & Genbrug har 200 affaldsbeholdere klar til udlån. I sørger selv for at hente, tømme og aflevere dem på Affaldsterminalen – resten har vi styr på. Send en mail til affald@randers.dk, hvis det er noget for jer.

I TVIVL OM,
HVOR DIT
AFFALD
SKAL HEN?

Det sker for selv den bedste sorteringshelt. Scan koden, og få svaret på få sekunder i vores digitale affaldsleksikon – så rammer du altid den rigtige skraldespand.

DET ER
POTE-MIG
FEDT!

Fridas fantastiske færd

**ER TILBAGE I EN
OPDATERET UDGAVE!**

Bogen inviterer børn i alderen 4-8 år og deres voksne med på en spændende rejse ind i affaldets verden. Her lærer man både, hvad affald egentlig er, og hvorfor det betyder noget at sortere det. Alle 0.-klasser får bogen gratis, så næste generation kan blive endnu bedre til at passe på ressourcerne.

PSST...

allerede i børnehaven kan børnene møde Frida. Alle dagtilbud kan nemlig booke "Fridas Fødselsdag" til at komme på besøg med sjove lege og masser af affaldsviden.

Se mere på affaldsskolen.dk

I 2025 blev der ryddet godt op i de små hjem

Over en halv million biler kørte gennem indkørslerne til kommunens genbrugspladser.

ET LILLE TIP fra en trofast læser

I stedet for at købe særlige poser til blespanden bruger Nanna de tomme poser fra brød eller grøntsager. Det er både billigere og en smart måde at minimere affald på – og det kan vi godt lide!

—
DET ER
SGU' SMART
I EN FART
—

Blink!

Nummerpladescannere på genbrugspladsen

Har du lagt mærke til de nye nummerpladescannere ved indkørslen til genbrugspladserne? De hjælper erhvervsdrivende med hurtigt og nemt at registrere og betale for brugen af pladsen.

Hey! Den nye asbestordning bliver nemmere for dig

Fra 2026 er der indført en ny henteordning for asbest, der lever op til den skærpede lovgivning. Det vil sige, at vi afhenter asbestaffaldet hjemme hos dig. Du skal blot bestille og betale for et antal bigbags på affald.randers.dk/asbest. Her forklarer vi også trin for trin, hvordan du skal gøre.

—
SUNDHED
OG SIKKERHED
FØRST. DET ER
SØD MUSIK!
—

AH, HA, HA, HA, STAYIN' ALIVE...

Fællesskaber er ikke bare rare at have – de er nødvendige for, at vi trives. Og de kan samtidig være nøglen til en mere bæredygtig fremtid, hvor vi reparerer og deler mere, forklarer professor i psykologi Svend Brinkmann.

N Å R V I
L Ø F T E R S A M M E N

lever vi bedre

“V i er hypersociale væsener. Vi har brug for at høre til – og vi har brug for at mærke, at vi også selv bidrager til et fællesskab.”

Ordene kommer fra Svend Brinkmann, professor i psykologi ved Aalborg Universitet og en af Danmarks mest markante stemmer i den offentlige debat. Han er kendt for at stille de store spørgsmål: Hvad er et godt liv? Hvordan finder vi mening i en tid med hurtige forandringer og krav om effektivitet? Og hvorfor er relationer og fællesskaber så afgørende for os som mennesker?

Fællesskaber er noget, vi gør

Svaret på det sidste spørgsmål er for Brinkmann klart: fællesskaber er lige så nødvendige for vores sind, som mad og vand er for kroppen. Men de findes ikke af sig selv.

“Fællesskab er ikke bare noget, der er – det er noget, vi gør,” siger han.

Det handler om at skabe og vedligeholde relationer, hvor vi både hører til og oplever, at vi bidrager. Og netop derfor

kan det få store konsekvenser, når vi ikke lykkes med at skabe eller holde fast i dem. Når fællesskaber svækkes, stiger risikoen for ensomhed. Og ensomhed er ifølge Brinkmann en af de mest alvorlige udfordringer i vores tid – ikke bare følelsesmæssigt, men også sundhedsmæssigt:

“At stå uden for fællesskaber er en lidelsesfuld tilstand for sociale væsener som os,” siger han.

Fællesskab og bæredygtighed går hånd i hånd

Fællesskaber handler dog ikke kun om menneskelig trivsel. De kan også være en afgørende brik i arbejdet for en mere bæredygtig fremtid.

“Vi ved fra socialpsykologien, at det er langt lettere at ændre vaner, når vi gør det sammen med andre. Hvis man alene beslutter sig for at forbruge mindre eller reparere mere, er det nemt at falde tilbage i gamle mønstre. Men hvis man indgår i et fællesskab, hvor man forpligter sig sammen med andre, er chancen meget større for, at det lykkes.”

VERDENSMÅL 3

Vi skal sikre et sundt liv for alle og fremme trivsel for alle aldersgrupper.

OM

SVEND BRINKMANN

- Professor i psykologi ved Aalborg Universitet
- Forfatter til en række bøger, bl.a. voksenbogen 'Stå fast' og børnebogen 'Spørg Brinkmann'
- Vært på DR-podcasten 'Brinkmanns briks'
- Bor i Randers

Det kan være naboer, der laver et tøj-byttemarked, en gade, der går sammen om at dele haveredskaber, eller en gruppe, der hjælper hinanden med at køre på genbrugspladsen. Når målet bliver fælles, styrker det både fællesskabet og vores evne til at handle bæredygtigt.

Et ansvar, vi deler

Spørgsmålet er, hvem der har ansvaret for at skabe flere inkluderende fællesskaber. Brinkmanns svar er enkelt – og udfordrende:

"Alle har et ansvar. Vi kan ikke forvente lige meget af alle, for vi har forskellige ressourcer. Men alle kan bidrage med noget. Og dem med mere magt eller indflydelse har et særligt ansvar for at skabe rammerne, hvor fællesskaber kan vokse."

Det er en pointe, der bliver særlig vigtig i en tid, hvor mange oplever ensomhed, hvor mistrivsel blandt børn og unge vokser, og hvor klimakrisen kræver, at vi finder nye måder at handle sammen på. Alligevel ser Brinkmann lyst på fremtiden:

"Så længe vi er mennesker, vil vi have behov for at høre til. Individualiseringen har haft sit greb i os i en periode, men jeg tror, vi er på vej tilbage til det fællesskabende. For det er en forudsætning – både for det gode liv og for en bæredygtig fremtid." ■

HER FÅR TØJ

OG FÆLLESSKAB

NYT LIV

Når tøj bliver kasseret, er det ikke slutningen – i hvert fald ikke i No. 17. Her ser tekstildesigner Ulla Faartoft muligheder i materialer, andre har opgivet.

Midt i Randers ligger No. 17. Et hus, der samler borgere, virksomheder og uddannelsesinstitutioner om bæredygtighed. Her kan man kigge ind til udstillinger om alt fra affaldssortering til skovrejsning, bytte sig til nyt i bytteboksen eller få inspiration i det åbne værksted. Ideen er at skabe grobund for handling og fællesskab, så bærekraftig udvikling bliver noget, vi gør sammen og ikke bare hver for sig.

For tekstildesigner Ulla Faartoft er huset blevet et fast holdepunkt. Hun er uddannet med speciale i vævning, men bruger i dag sin energi på at give tekstiler nyt liv. Det sker blandt andet gennem reparationer, hvor stingene ikke skjules, men bliver en del af udsmykningen.

"Jeg elsker tekstiler, og jeg kan ikke lade være med at se muligheder i det, andre har kasseret," fortæller hun.

I No. 17 finder hun materialer, som genbrugsbutikkerne har fravalgt, fordi der er huller eller slid.

"Jeg kan se potentialet. Jeg kan reparere hullerne eller bruge stoffet til at sy noget helt nyt."

Mere end en materialebank

For Ulla handler bæredygtighed både om materialer og om hverdagsvalg. Hun nævner, hvordan familien dropper

Ulla kigger jævnligt forbi No. 17 for at se, om der er kommet nye, spændende materialer, hun kan bruge i sine næste kreative projekter.

produkter med for meget emballage, og hvordan hun syr små lynlåspose af gamle badeforhæng i stedet for at bruge plastikposer.

Alligevel betyder fællesskabet i No. 17 også noget: "Når jeg kommer her, møder jeg mennesker, der tænker som mig. Det er fedt at kunne dele ideer, snakke om materialer og hente inspiration. Jeg kan se, at vi er mange, der vil det her."

Et fællesskab med plads til alle

Det sociale aspekt er tydeligt i huset. Ikke mindst i KREAGRUPPEN, som mødes hver tirsdag for at være kreative sammen, drikke kaffe og dele stort og småt.

“

Når jeg kommer her, møder jeg mennesker, der tænker som mig.

ULLA FAARTOFT,
TEKSTILDESIGNER

I Ullas hænder bliver slidte huller forvandlet til små, unikke kunstværker. Hun arbejder med visible mending – en teknik, der handler om at reparere tøj på en synlig, bevidst og æstetisk måde.

Ullas kreative tråd har blandt andet givet nyt liv til mandens yndlingssHORTS, der nu kan holde til flere sæsoner.

”Vi er som en lille familie,” fortæller Dorte, der er en fast del af gruppen.

”Hvis én er syg, ringer vi og hører, hvordan det går. Der er altid nogen, der lytter, og vi har det sjovt sammen.”

For Luz, der kommer fra Colombia, er No. 17 blevet et frirum:

”Jeg har kun lidt plads derhjemme, men her er der rum og gode mennesker. Vi laver projekter sammen, og jeg arbejder lige nu på en hel serie sommerfugle, som jeg drømmer om at udstille.”

Joan, som var med til at starte gruppen, tilføjer:

VERDENSMÅL 12.5

Affaldsgenerering skal væsentligt reduceres gennem forebyggelse, reduktion, genvinding og genbrug.

GØR
LIGESOM
ULLA

BLIV EN DEL AF NO 17

No. 17 er Randers' samskabelseshus for bæredygtighed og fællesskab. Har du en idé til et initiativ eller en workshop, er der plads til alt fra studie- og sanggrupper til kreative projekter og bæredygtige hobbyer. Du står selv for indholdet – No. 17 hjælper med rammer og koordinering.

Kontakt Line på 21 15 64 13 eller no.17@randers.dk, hvis du vil sætte dit aftryk på det bæredygtige område og være en del af No. 17.

"Jeg gik på efterløn, da No. 17 åbnede, og jeg var bange for at få for meget tid. Men her har jeg fået både fællesskab og noget meningsfuldt at lave. Det betyder rigtig meget."

Og som en af de andre deltagere opsummerer det: "Man behøver ikke kunne noget for at være med – man skal bare have lyst til at komme."

Inspiration til andre

Ulla deler ofte billeder af sine reparationer på sociale medier. Både for at inspirere andre og for at vise, at det kan lade sig gøre at redde en sweater eller give bukser et grafisk twist i stedet for at kassere dem.

"Jeg håber, folk begynder at tænke mere kreativt. At de ser, at et hul ikke behøver betyde, at tøjet er færdigt."

Hun drømmer om at lave workshops for unge, hvor de lærer at reparere deres egne yndlingsting. Ikke som øvelseslapper på et stykke ligegyldigt stof men på bluser og bukser, de faktisk vil gå med.

"Det giver mening, når man kan tage noget i brug igen, som ellers bare havde ligget bagerst i skabet."

Et hus med potentiale

No. 17 er stadig i udvikling. For nogle brugere fungerer huset som materialebank, for andre som et sted til fællesskab, vidensdeling og arrangementer. Fælles for dem er lysten til at finde nye måder at leve mere bæredygtigt på.

Som Ulla siger: "Det handler om at åbne folks øjne for, hvad der faktisk er muligt. Og i No. 17 er der rammerne til det." ■

Kreagruppen, der mødes hver tirsdag i No. 17, er grobund for samvær, hyggesnak og kreative sysler.

5
TIPSTIL ANDET,
VI KAN GØRE
SAMMEN**VERDENSMÅL 11**

Vi skal gøre byer, lokalsamfund og bosættelser inkluderende, sikre, robuste og bæredygtige.

Grønne nabofællesskaber

Grønne Nabofællesskaber er meget mere end gode intentioner; det er en landsdækkende bevægelse, drevet af mennesker, der vil gøre det nemmere – og sjovere – at handle grønt i fællesskab. Her mødes naboer på kryds og tværs for at dyrke idéer, dele ressourcer og skabe nye vaner, der gør en reel forskel for både klimaet og lokalmiljøet. Og i Randers spirer fællesskabet allerede med ildsjæle, der inviterer til byhaver, bytteøkonomi og små handlinger, der bliver til store skridt, når vi gør dem sammen. Meld dig ind i den lokale afdeling – og bliv en del af noget, der vokser.

20.000 sammen om royal motionsfest

For første gang kommer Royal Run, som arrangeres af idrætsvisionen Bevæg dig for livet, til Randers. Det bliver en helt særlig oplevelse med et kongeligt strejf, når løbeskoene snøres. Byen vil summe af liv, glæde, highfives, sved på panden og et motionsfællesskab som samler hele kommunen og tilrejsende.

Genialt koncept: "Kulturkammerater"

Nye indbyggere i Randers Kommune får en dejlig og varm velkomst, når de sammen med andre tilflyttere samles om unikke oplevelser i det rige kulturliv og bliver Kulturkammerater. Formålet er at opbygge nye relationer og dermed fællesskaber for de mange tilflyttere. De tilmeldte kommer bl.a. til at opleve den helt særlige vandreroute 'Hemmeligheden om Randers', der også er et lyd-teaterstykke med fortællinger om tre af kommunens store forfattere – inden fællesmiddag, hvor snakken om oplevelsen, kan bringe liv om bordet.

FOTO: BO JANING

Blå, Grøn, Ulv, Junior, Trop eller?

I Randers Kommune har vi hele ni spejdergrupper, som bringer børn sammen med naturen som omdrejningspunkt for læring og fællesskab. Som spejder udvikler vores børn forskellige skills, som både styrker selvstændighed og samarbejde gennem aktiviteter, som oftest udføres som en gruppe. Der findes da ikke noget bedre for vores børn end at komme ud at klatre i et træ, lære at tænde et bål, snitte med dolk, få grønne knæ og lugte lidt af bål, vel?

Gigantisk, lokalt sammenskudsgilde

Festivalen Blå Sol er musik – og lidt til; det er en bevægelse, født i Randers og skabt af mennesker, der lever og ånder for byen – og ved, hvad der får byen til at lyse op. Blå Sol er også et samarbejde mellem Randers' stærke kræfter med mere end 800 frivillige, som har bygget en festlig og magisk begivenhed op, som vi kan være fælles om – og så endda midt i vores fantastiske natur. Det er da et fællesskab, der vil noget!

FOTO: BLÅ SOL

OPERAEN: Et frirum for fællesskaber

Når Christian Koudal Bach taler om Operaen, taler han ikke om en café. Han taler om et samfund i miniature. Et sted, hvor mennesker mødes, idéer får plads, og hvor trykthed og nysgerrighed går hånd i hånd.

“Vi er en virksomhed, der eksisterer for at iscenesætte sociale fællesskaber,” siger han. “Caféen er bare én af mange måder, vi gør det på.”

Christian startede Operaen i 2021 sammen med sin makker Emil Lind Skipper. Midt i en tid, hvor mange følte sig afkoblet fra hinanden, var deres tanke enkel, men radikal: Hvis fællesskabet er afgørende for menneskers trivsel, må det tages alvorligt. Ikke kun som et frivilligt overskudsphænomen, men som et professionelt anlæg.

I Operaen er det derfor et fuldtidsarbejde at skabe trygge rammer, velkomst og kontakt. Den, der siger “hej” i døren, er ikke bare en bartender men en vært,

en facilitator og et menneske, der får andre til at føle sig hjemme.

“Det kræver empati og forståelse for, hvordan mennesker agerer,” siger Christian. “Fællesskaber opstår ikke af sig selv. De skal inviteres, plejes og holdes i live.”

Fra gæst til medskaber

Mange af Operaens ansatte begyndte som gæster. De blev hængende, fordi de fandt et rum, hvor deres interesser kunne blomstre. I dag står de selv bag alt fra keramikværksted og figurmaling til karaokeaftener og fællesspisning.

“Vi ansætter ikke folk ud fra deres CV, men ud fra deres ild,” siger Christian. “Alle, der arbejder her, har ansvar for et fællesskab. Det giver dem noget at brænde for og gæsterne noget at spejle sig i.”

Den tilgang har gjort Operaen til et levende eksperiment i fællesskabets økonomi. Her måles succes ikke kun i

Operaen i Randers har gjort det til en profession at få mennesker til at mødes. De tror på, at trykthed, nærvær og æstetik er lige så vigtige byggesten i et lokalsamfund som økonomi og vækst.

OPERAEN RANDERS

Operaen i Randers åbnede i oktober 2021 og er grundlagt af Christian Koudal Bach og Emil Lind Skipper. Formålet er at skabe sociale fællesskaber gennem aktiviteter, der bringer mennesker sammen på tværs af alder og interesser. Her kan man blandt andet deltage i barselscafé, banko & bajer, keramikmaling, fællesspisning, karaokeaftener og figurmaling. Et medlemskab koster 350 kroner om året og giver rabatter på drikkevarer samt fri adgang til caféens samling af mere end 700 brætspil.

VERDENSMÅL 11

Vi skal gøre byer, lokalsamfund og bosættelser inkluderende, sikre, robuste og bæredygtige.

Christian Koudal Bach drømmer om, at Randers bliver et kraftcenter for nye måder at tænke fællesskab på. Et sted, folk rejser til for at lade sig inspirere.

Selv på en helt almindelig onsdag i Operaen, strømmer det til med gæster i cafeén.

Hos Operaen er der en hyggelig atmosfære, indrettet med genbrug, planter og blød belysning, der mest af alt minder om en dagligstue. Lokalet har mange kroge, der byder op til både snak og spil henover bordene, når der altså ikke er fællesarrangementer. Her er der plads til alle – fra babyer til seniorer.

omsætning, men i livstidsværdi; hvor ofte folk kommer igen, og hvor forbundene de føler sig.

Et rum, der rummer

Indretningen af Operaen er bevidst alt andet end institutionsvid. Her er belysningen blød, møblerne blandede og stemningen som i en dagligstue. Det handler ikke kun om æstetik men om, hvordan omgivelserne påvirker følelsen af at høre til.

Christian peger på, at trivsel og fællesskab kræver både menneskelig og fysisk varme:

“Alt for mange mødesteder i vores samfund er bygget til rengøring – ikke til

samvær. Vi prøver at gøre det omvendt. Her skal det være hyggeligt nok til, at du bliver hængende.”

Mere end Randers

Selv om Operaen allerede er blevet et fast mødested for mange randrusianere, stopper ambitionerne ikke her. Christian og hans team arbejder på at skabe flere mødesteder i Randers – og på længere sigt måske også i andre byer.

“Vi vil gerne være med til at vise, hvordan fællesskaber kan skabe byudvikling,” siger han. “Jeg drømmer om, at Randers bliver et kraftcenter for nye måder at tænke fællesskab på. Et sted, folk rejser til for at lade sig inspirere.” ■

Nabo-nice eller nabo-no-go?

At have gode naboer er guld værd – især hvis man bor i et område, hvor hverdagen tit krydser på tværs af hækkene. Men der er forskel på, hvad man med fordel kan dele, og hvad man nok bør holde for sig selv.

5
TING

DER ER SKABT
TIL AT GÅ PÅ
OMGANG

Småsnak og selskab

Det koster intet at dele et smil over hækken eller en sludder i indkørslen. Det er den slags, der kan gøre forskellen på at bo i en gade og at høre til i et fællesskab.

2

Stiger og værktøj

Lad os være ærlige: Hvor tit har man egentlig brug for en teleskopstige? Nok ikke hver uge. Men når den skal bruges, er det rart, at naboen har en stående. Det samme gælder den der specialskruetrækker, du aldrig kan finde selv.

Haveredskaber

Hvor mange vertikalskærere og hækkeklippere har et villa-kvarter egentlig brug for? Ofte færre, end vi ejer tilsammen. Del, byt og husk at returnere med både ledning og knive intakte.

5

Børnepasning i nødstilfælde

Når tandlægen kalder, og ungerne er hjemme med krudt i røven, kan en hjælpende nabo være en gave. Det kræver tillid – men tillid vokser jo netop af at blive brugt.

4

Opskrifter og madvarer

Lidt sukker til småkagerne, en kop mel, eller opskriften på den der kartoffelsalat, som naboen altid roser. Små ting, der skaber store point på nabokontoen.

3

3
TING

DU NOK BØR
BEHOLDE FOR
DIG SELV

Krystalglassene fra oldemor

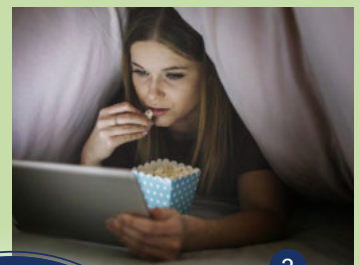
Naboens unger er sikkert søde – men ikke med dine arveglass i hænderne.

1

Din streamingkode

Det kan være fristende at give adgang til din Netflix-konto, men pludselig kan du ikke selv logge ind, fordi "Naboens kusine i Hobro" også ser med.

3

Din partner

Selvom I har et godt naboskab, og naboens muffins også er lækre, så er der nok grænser for, hvad hegnstråden kan bære. Men det styrer du selv!

2

VERDENSMÅL 12.5
Affaldsgenerering
skal væsentligt
reduceres gennem
forebyggelse, reduktion,
genvinding
og genbrug.

ET LILLE TØJSTATIV, DER GØR EN STOR FORSKEL

Nogle gange skal der ikke mere end et tøjstativ til. For Nana og kollegerne er genbrugshjørnet blevet et lille fællesskab i sig selv.

Nana og Marie-Louises idé om et genbrugshjørne i kaffehjørnet fik hurtigt vokseværk, og er nu et samlingspunkt for glade brugere, aka kollegerne hos Veje og Trafik i Randers Kommune.

En anden byttebiks, skabt af "butiksbestyrelse" og initiativtager Lone Annette Topping, er gået hen og blevet et ret populært stoppested for kollegerne hos Affald & Genbrug i Randers Kommune.

Hos afdelingen Veje og Trafik i Randers Kommune står der et ganske almindeligt tøjstativ i kaffehjørnet. Men for planlægger Nana Andersen og hendes kolleger er det blevet et lille samlingspunkt. Et sted, hvor ting får nyt liv i det nære fællesskab.

Idéen opstod, da Nana og kollegaen Marie-Louise talte om, at de ofte havde gode ting derhjemme, som de gerne ville give videre til nogen, de kendte. Da Marie-Louise en dag fandt et tøjstativ sat ud til genbrug i Aarhus, tog hun det med i toget, og så var hjørnet født. Nana fandt nogle kurve derhjemme, og sammen satte de det hele op med en lille

plakat: "Her kan du give det videre, som du ikke selv bruger mere."

Gratis glæder for alle

Siden er det vokset stille og roligt. I dag hænger der tøj, tørklæder og sko side om side med film, bøger og lejlighedskort. Alt er gratis, og alle – også folk fra andre afdelinger, rengøringspersonale og leverandører – må tage noget med hjem.

"Det giver bare noget fint, at tingene bliver i huset. Man ved, at det, man selv har været glad for, får et nyt liv hos nogen, man ser i hverdagen," fortæller Nana.

Systemet er helt enkelt: Man tager noget, man mangler, og afleverer noget,

man ikke bruger. Hvis noget hænger længe, bliver det enten flyttet til andre afdelingers genbrugshjørner eller givet videre til lokale tilbud for hjemløse.

Kollegerne er efterhånden blevet glade brugere, og stativet er sjældent tomt: "Det er nemt, det er hyggeligt, og det gør noget godt for både miljøet og stemningen," siger Nana.

Nanas råd til andre arbejdspladser

"Bare gør det. Start med et enkelt stativ eller en kurv og skriv tydeligt, at alle må tage noget. Det kræver næsten ingenting, men man får et lille fællesskab ud af det, som giver virkelig meget igen." ■

HJEMME HOS PETREA

75 % GENBRUG 100 % PERSONLIGHED

Da Petrea flyttede hjemmefra, var det genbrugstingene, der fulgte med. I dag er hendes hjem præget af loppefund, arvestykker og kreative løsninger – og af en tanke om, at det, vi omgiver os med, også påvirker fællesskabet omkring os.

F

or mange unge starter livet hjemmefra med en tur i Ikea. Reoler, lamper og tallerkener i blå poser – klar til at blive samlet over en sen aften. Men ikke for 23-årige Petrea.

Da hun for to år siden flyttede i egen lejlighed, var hun aldrig i tvivl: Hjemmet skulle fyldes med brugte skatte og ting med historie. Med en

barndom fuld af loppemarkeder og en mor, der driver en secondhandbutik, har Petrea lært, at genbrug ikke bare handler om stil, men om at bruge ressourcerne fornuftigt.

"Jeg er vokset op med at finde gode hand-
ler og sjove ting, der skiller sig ud. For mig er genbrug forbundet med hygge, historier og unikke fund – men også med tanken om, at det giver mening at lade ting gå videre i stedet for at købe nyt," fortæller hun.

Fra skolebord til spisebænk

Petrea er ikke bange for at sætte sit eget præg på de ting, hun finder. Spisebænken i hendes lejlighed er eksempelvis et gammelt skolebord, der har fået savet benene af, så det passer til spisebordet.

"Jeg kan godt lide at ændre lidt på tingene, så de bliver lige præcis, som jeg vil have dem," siger hun.

Blandt yndlingsfundene er to store metal-
kister, der nu rummer kreative materialer, og et kaffestel formet som citroner. "Det er de ting, man ikke kan købe fra ny, og som giver hjemmet sjæl," forklarer hun.

Genbrug som fællesskab

Glæden ved genbrug er ikke kun hendes egen. Mange af Petreas venner elsker også at gå på jagt efter brugte møbler og tøj –

Petrea er en kreativ sjæl, som udover at både sy og strikke sit tøj, har flair for at indrette med gode fund.

Petrea faldt pladask for stolen i sin mors butik – og den måtte selvfølgelig med hjem med det samme.

VERDENSMÅL 12

Vi skal sikre bæredygtigt forbrug og produktionsformer.

FLYT HJEMMEFRA

uden at blive ruineret

At flytte hjemmefra er spændende – men også dyrt, hvis alt skal være nyt. Med genbrug, bytthandler og lidt kreativitet kan du få et hyggeligt hjem for små penge.

1

KØKKENET

Start småt – seks tallerkener og glas fra genbrug rækker. Intet matcher, men det gør det kun charmerende.

2

MØBLER

Spørg familien, om de har en sofa eller et bord stående. Ellers tag et kig i din lokale genbrugsbutik.

3

KØKKENGREJ

Du behøver ikke fem gryder og tre pander. Start med én gryde, én pande og en god kniv.

4

DEKORATION

Brug dine egne fotos, retrofund eller hjemmelavede moodboards – det gør hjemmet personligt.

5

DE SMÅ TING

Skrivebordslampe, skraldespand, dørmatte ... lav en liste, så du kan samle dem billigt ind.

6

BYT MED VENNERNE

Måske har du to knive og ingen kedel – og din ven det modsatte. Byt jer til en win-win.

De franske metalkister vidner om en tidlig forelskelse for genbrug, og blev købt for nogle af de penge, Petrea fik i konfirmationsgave.

både i Randers, hvor hun bor, og i Aarhus, hvor hun har studeret.

"Jeg har veninder, der tager fra Fyn til Randers bare for at gå på genbrugstur, fordi de synes, butikkerne her er så gode," fortæller hun.

Men for Petrea handler det også om et større fællesskab. Hver gang hun køber brugt, støtter hun lokale butikker, forlænger tingenes levetid og mindsker behovet for ny produktion. På den måde bliver hendes valg en lille handling for fællesskabets bedste – både det lokale og det globale.

"Det føles godt at vide, at man kan gøre en forskel, bare ved at købe klogt. Genbrug er jo ikke kun for min egen skyld. Det er også for fællesskabet, for klimaet, for ressourcerne og for de mennesker, der skal bruge verden efter os," siger hun. ■

EL RECYCLING

”rebooter” mennesker

Hos El Recycling i Randers handler det ikke kun om at give gammelt elektronik nyt liv. Virksomheden skaber også muligheder for mennesker på kanten af arbejdsmarkedet – og beviser, at bæredygtighed både kan handle om miljø og mennesker.

Da Casper Roensbech Jensen og hans makker Michael Hesselund i 2020 stiftede El Recycling, kom idéen fra en iagttagelse i deres tidligere job i forsikringsbranchen:

De opdagede, hvordan folk stjal bærbare computere og telefoner fra genbrugspladser – et tegn på, at brugt elektronik stadig havde værdi.

I dag samarbejder El Recycling med Elretur, som håndterer omkring 80-83 procent af den elektronik, danskerne afleverer på genbrugspladser. Her opkøber de småt elektronik – fra håndværktøj til tablets – og sender store mængder dele videre til genbrug og eksport, blandt andet til Polen.

Virksomheden adskiller sig fra andre affaldsoperatører ved at kunne genbruge selv ældre elektronik. Det kan være alt fra en 15 år gammel computer til robotter fra havecenteret. Når en hel enhed ikke kan reddes, bliver komponenter taget ud og solgt videre – helt ned til skruer fra en ødelagt iPhone.

Fra skrot til job

Men El Recycling handler ikke kun om at skåne miljøet. Den sociale indsats fylder mindst lige så meget. Lidt ligesom man kan genstarte – eller reboote – elektronik, der har tekniske problemer, vil virksom-

”Det, der brænder i os, er mennesker. Vi kom fra en branche, hvor alt handlede om penge – her handler det om at give folk en chance,” fortæller Casper Roensbech Jensen.

heden give mennesker mulighed for at få en ny, frisk start. Sammen med Randers Kommune rekrutterer virksomheden medarbejdere, som har haft svært ved at finde fodfæste på arbejdsmarkedet. Mennesker med diagnoser, flygtninge eller andre, der har stået langt fra et fast job.

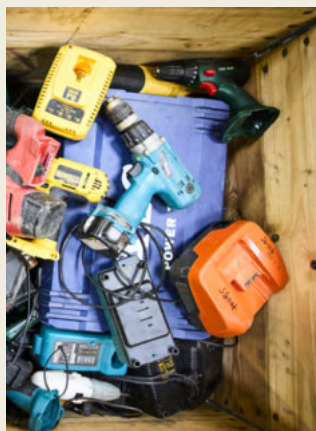
”Vi prøver ikke at presse folk ned i en kasse. Vi former kassen rundt om den enkelte,” forklarer Casper Roensbech Jensen. I dag har virksomheden over 90 ansatte, og omkring 90 procent af dem kommer fra kanten af arbejdsmarkedet.

Filosofien er enkel: Jo mere elektronik El Recycling kan håndtere, jo flere mennesker kan de ansætte og hjælpe. Derfor er fremtidsdrømmen at indgå samarbejder med endnu flere kommuner og virksomheder, så mængden af elektronik, og dermed antallet af jobmuligheder, kan vokse. ■

VERDENSMÅL 12

Vi skal sikre bæredygtigt forbrug og produktionsformer.

5

HELT KORTE OM El Recycling

1

Afhenter og indkøber udtjente elektronikprodukter.

2

Over 90 ansatte – 9 ud af 10 fra kanten af arbejdsmarkedet.

3

Investering på 1 mio. kr. i Løvens Hule (2025).

4

Årets CSR-Arbejdsplads i Randers Award (2025).

5

Vinder årets CSR People Prize (2025).

75 %

af det e-skrot der indsamles bliver repareret eller genbrugt.

En sti skabt i fællesskab

Randers Fjord Stien giver adgang til fjordens natur – takket være lokale ildsjæle, lodsejere og frivillige.

Randers Fjord Stien er i løbet af de seneste år blevet et af de mest markante naturudviklingsprojekter i Randers by. Stien forbinder nu Randers med Udbyhøj og slynger sig langs marker, diger og fjordlandskab. Dermed har både borgere og besøgende fået nye muligheder for at opleve fjorden til fods.

Projektleder Charlotte Bylling fra Randers Kommune forklarer, at arbejdet har været omfattende – ikke mindst i dialogen med de mange lodsejere og pumpelag, som ejer digerne langs fjorden:

”Det har været vigtigt at skabe tryghed. Lodsejerne skal vide, at vi håndterer tingene – guider gæster de rigtige veje, at frivillige og kommunen er til stede, så affald og græs bliver taget hånd om. Når det lykkes, kan vi give folk lovlig adgang til steder, hvor man aldrig før har kunnet gå.”

En af dem, der har været velvillig i hele processen, er Henrik Kjær, lodsejer og formand for Albæk Pumpelag. Han peger på, at aftalen om adgang i første omgang er en midlertidig tilladelse:

”Vi har lavet en toårig prøveperiode, hvor folk må gå på digerne. Indtil nu har oplevelsen været positiv – folk har opført sig ordentligt, og vi har ikke haft

problemer. Vi håber da også at indgå en aftale med Randers Kommune, så aftalen kan blive permanent,” siger han.

Frivillige som øjne og hænder

De frivillige spiller en central rolle i projektet. De indgår i lokale stigrupper, som både har hjulpet med at udpege ønskede ruter og fungerer som praktiske øjne i landskabet:

”For mig er det en kæmpe hjælp, når jeg kan ringe til en frivillig og høre, om græsset trænger til at blive slået, eller når nogen selv tager initiativ til at klippe et krat eller lignende. De har også givet input til, hvor stien giver mest mening lokalt,” siger Charlotte Bylling.

Stien er skiltet med røde pile hele vejen fra Justesens Plæne i Randers til Udbyhøj. Undervejs er der desuden sløjfer markeret med andre farver, som giver mulighed for rundture. De samlede ruter vil i alt udgøre ca. 100 kilometer, når alle sløjfer er med.

Fællesskab og fremtid

Projektet bygger på samarbejde mellem kommune, fonde, lodsejere og lokale frivillige. Det gør det både stærkt og sårbart, fortæller Charlotte Bylling:

”Det kræver hele tiden koordinering og projektledelse at fastholde engagementet. Men vi oplever stor opbakning,

BAG OM

Randers Fjord Stien er blevet til i et samarbejde mellem lokale frivillige, frivillige lodsejere, SPOR (Landbrug & Fødevarer), LAG Randers-Favrskov og Randers Kommune.

VERDENSMÅL 11

Vi skal gøre byer, lokalsamfund og bosættelser inkluderende, sikre, robuste og bæredygtige.

Gang i fusserne?

Få mere info og find specifikke ruter langs Randers Fjord Stien på spor.dk

og det er en fornøjelse at se, hvordan folk bruger stien. Mange fortæller, at de aldrig har haft adgang til fjorden på den måde før."

Visionen er en sammenhængende sti fra Randers til Kattegat, som på sigt skal certificeres og indgå i Danmarks Naturstier og kobles til andre store, nationale ruter.

"For mig personligt giver det gåsehud, at man nu kan vandre i naturen fra Randers til Udbyhøj. Det er en drøm, der er blevet til virkelighed – og et projekt, der både styrker bosætning, turisme og naturglæde i mange år fremover," siger Charlotte Bylling. ■

KLYNGEHUSET KRONJYLLAND

Midt i Naturpark Randers Fjord i Albæk ligger Klyngehuset Kronjylland – et åbent samlingssted, hvor fællesskab, natur og friluftsliv mødes. Huset, som blev indviet den 11. oktober 2024 og året efter hædret med Randers Kommunes Arkitekturpris, er bygget i træ med grønt sedumtag og består af tre længer under et cirkulært tag, der åbner sig mod landskabet.

Klyngehuset rummer toiletter og bad, grejbank, udekøkken, brændeovn, en stor terrasse til fælles aktiviteter samt fleksible aktivitetshuse. Udenfor finder man en ombygget boldbane til leg og bevægelse samt en biodiversitetspark med eng, vådområder og små søer.

Huset er åbent for alle hver dag kl. 8-22 og fungerer både som oplagt startpunkt eller hvilested på Randers Fjord Stien og som et sted, hvor lokale og besøgende kan samles om oplevelser i naturen.

I Ålum står ingen alene

I landsbyen Ålum er fællesskab mere end et ord. Det er noget, man mødes om uge efter uge. Gennem årene har beboerne skabt et netværk af aktiviteter, der gør, at ingen behøver at sidde alene, og at byen i dag summer af liv.

”Det handler om at stille rammerne an og turde spørge. Folk vil gerne hjælpe,” siger Ghita Tougaard, formand for Ålum og Omegns Beboerforening. Hun ser dagligt, hvordan små rammer og initiativer gør en stor forskel – og ét af de steder, hvor fællesskabet for alvor folder sig ud, er på Vores Rådhus, byens faste samlingspunkt.

Hver torsdag formiddag mødes borgere i alle aldre i forsamlingshuset til Vores Rådhus. Her er der kaffe, hjemmebak og plads til snak om alt fra børnebørn og havearbejde til politik og ferieplaner. Det er lavpraktisk, uformelt og livsvigtigt for mange.

Mænd mødes om bål og snak

Et nyere initiativ i Ålum er Herreværelset. Her mødes mænd i alderen 35 til 70 år en gang om måneden. Nogle gange til en franskrødsmaad og en kop kaffe, andre gange ude i skoven, hvor de tænder bål og bager pandekager.

Idéen udspringer af en erkendelse, som mange landsbyer og forskere kender: Mænd har ofte sværere end kvinder ved at opsøge sociale fællesskaber, og ensomhed blandt mænd er et voksende problem. De mangler et uformelt rum, hvor de kan mødes med andre mænd på tværs af alder og baggrund.

Netop det rum skaber Herreværelset. Her er der ingen dagsorden og intet krav om at levere – kun en ramme, hvor

VERDENSMÅL 3

Vi skal sikre et sundt liv for alle og fremme trivsel for alle aldersgrupper.

Fællesskabet har fået nyt liv i den lille landsby Ålum vest for Randers. Her mødes byens borgere til kaffe, bål og strikketøj – og 70 frivillige sørger for, at alle føler sig set.

samtalerne kan bevæge sig fra jagt-historier til livets sværere sider.

Craft-værket: Strik, spil og samtale

Oppe under taget i forsamlingshuset ligger Craft-værket. Typisk samles 5-10 borgere – oftest kvinder – omkring strikketøj, puslespil eller en kop kaffe og en snak.

Selvom Craft-værket ikke er tænkt som en kvindekлуб, er det blevet et sted, hvor kvinder mødes, mens mændene finder sammen i Herreværelset.

Begge fællesskaber bygger på det samme princip: at skabe uformelle rammer, hvor det er let at være med,

og hvor samtalen er lige så vigtig som aktiviteten.

Tilsammen udgør de to tilbud et spejl af hinanden. Forskellige i form og udtryk, men med samme mål: at bekæmpe ensomhed og give plads til, at mennesker mødes på deres egne præmisser.

At der i Ålum er så mange aktiviteter, skyldes en stærk frivilligkultur. Omkring 70 borgere bidrager – hvad enten det er at bage kager, holde baren ved musikaftener eller arrangere foredrag.

”Ingen kommune kan løfte det, vi selv kan. Det kan kun naboen,” siger Ghita. ■

KVASHEGNET I ÅLUM

I 2024 fik Ålum et fælles kvashegn, hvor beboerne kan aflevere grene og haveaffald i stedet for at køre til genbrugspladsen. Projektet er led i Randers Kommunes indsats for at fremme biodiversiteten og grønne tiltag i landsbyerne. På baggrund af de gode erfaringer fra Ålum afsøger Natur og Miljø muligheden for at etablere lignende kvashegn rundt om i kommunen.

Vi dyrker grøntsager – men først og fremmest dyrker vi fællesskaber

I Albæk uden for Randers dyrker Joan Jakobsen sin have efter naturens egne principper – med høns, frugttræer og kompost som guld. Sammen med Pia Christensen og Permakultur Randers viser hun, hvordan små og store haver kan blive både grønnere og mere sociale.

Markerne ruller ud fra Albæk i grønne og gyldne bølger under en himmel, der synes uendelig. Midt i landskabet ligger Joan Jakobsens grund – et patchwork af frugttræer, bærbuske, køkkenbede, høns, får og et par heste, hvoraf den ene måske snart bliver trænet som trækdyr. Det er på ingen måde en prydhave i klassisk forstand, men et frodigt økosystem, hvor alt hænger sammen.

"Alt, hvad jeg gør her, handler om at arbejde med naturen – ikke imod den," siger Joan, mens hun viser rundt. Hun er en del af Permakultur Randers, en forening, hvor dyrkning af jord går hånd i hånd med dyrkning af fællesskaber.

Hvad er permakultur?

Permakultur betyder "permanent kultur" og bygger på tre lige vigtige principper: omsorg for jorden, omsorg for mennesker og fair fordeling af ressourcer.

Det er en helhedsorienteret tilgang, der handler om at skabe systemer, som regenererer sig selv: at udnytte sol, vind og vand optimalt, dyrke flerårige

afgrøder, beskytte mikrolivet i jorden og tænke i kredsløb, hvor intet går til spilde.

"Hvis vi passer på mikrolivet, får vi stærkere planter, bedre høst og en jord, der kan give igen år efter år," forklarer Joan.

Kompost som guld

I Joans verden er kompost ikke noget, man vil af med – det er guld. I stedet for at køre haveaffaldet på genbrugspladsen og købe kunstgødning i poser, bliver alt organisk materiale genanvendt på matriklen.

"Vi skal lukke kredsløbet," siger hun. Komposten bliver vendt, blandet og lagt i lag som en lasagne. Resultatet er en levende, næringsrig muld – fuld af mikroorganismer, der nedbryder organisk materiale og omsætter det til næringsstoffer, som planterne kan optage og bruge til at vokse.

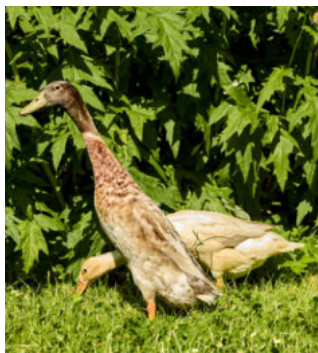
Fra altan til madskov

Permakultur kræver ikke flere tønder land. "Man kan sagtens være med, selv om man kun har en altan," siger Pia

VERDENSMÅL 15
Vi skal standse
udpining af jorden og
tab af biodiversitet.

Her indgår dyrene som en helt naturlig del af Joans økosystem, og mon ikke hestene nyder godt af hendes omsorg for både natur og dyr.

SÅDAN KOMMER DU SELV I GANG

Start med det, du har
– altan, baggård, parcelhushave
eller mark.

Tænk i kredsløb:
Genbrug vand og organisk
materiale.

Biodiversitet er nøglen:
Vælg blomster og planter, som
gavner insekter og fugle.

Undgå bar jord – dæk den med
planter eller organisk materiale
for at bevare fugt, beskytte mi-
krolivet og forhindre ukrudt.

Find et fællesskab:
Meld dig ind i Permakultur
Randers eller en lignende gruppe.

Joan dyrker et fællesskab i haven, som skaber balance mellem mennesker, planter og dyr.

Christensen, der også er aktiv i foreningen. "Plant blomster, som insekter elsker, sæt vand ud til fuglene eller opsaml regnvand. Små ting gør en forskel."

I Pias byhave har hun skabt små vandmiljøer, plantet bi-venlige blomster og oplevet, hvordan insekter og fugle hurtigt finder vej. For Joan har passionen ført til en hel madskov med frugttræer, bærbuske, nødder og urter i flere lag. Her indgår dyrene som en naturlig del af kredsløbet – hønsene skraber jorden fri for græs, fårene leverer gødning, og hestene... ja, dem venter hun stadig på at spænde for vognen.

Fællesskabet gør forskellen

Permakultur Randers blev stiftet i 2017 og favner bredt – fra altanfolk til små landbrug. Foreningen arrangerer kurser, fællesspisninger og oplæg om alt fra beskæring til jordforbedring.

"Det betyder alt at være flere om det," siger Pia. "Man får inspiration, hjælp og et netværk. Og så er det bare sjovere at være sammen om noget, man brænder for." 🐞

Joan og Pia deler både viden, og begejstring for at dyrke deres haver efter naturens egne principper. De indgår i et større fællesskab, som er godt for os og jorden.

SÅDAN LAVER DU DIN

Mange af os drømmer om en have, der bugner af livskraftige planter og blomsterbede, hvor jorden næsten passer sig selv. Men jordens kvalitet afhænger i høj grad af, hvad vi giver tilbage til den. I stedet for at smide grøntsagsskræller og kaffegrums i skraldespanden – og haveaffald på genbrugspladsen – kan du med en kompost forvandle det hele til næringsrig muld.

Kompostering er hverken svært eller kræver særligt udstyr. Det handler om at samle de rette materialer, give naturen lidt hjælp på vej og have tålmodighed. Resultatet er en mørk, smuldrende jordforbedring, der gør underværker for både køkkenhaven, blomsterbedene og krukkerne på terrassen.

Det bør du ikke lægge i komposten

For at undgå lugt, skadedyr og problemer i haven skal du holde følgende ude af komposten:

Kød og mejeriprodukter
tiltrækker rotter og andre dyr

Fedtholdige madrester
giver lugt og langsom nedbrydning

Syge planter
kan sprede sygdomme i haven

Hunde- og katteafføring
kan indeholde skadelige bakterier og parasitter

Ukrudt med frø eller rødder
risikerer at overleve og sprede sig igen

Find det rette sted og begynd at "bygge" din kompost

- Placer komposten på jorden, gerne et sted med god dræning og let adgang for regnorme og mikroorganismer.
- Start med et drænlag af grove grene eller halm i bunden (ca. 10-15 cm), som sikrer luftcirkulation.
- Byg lagvist med skiftevis "grønt" og "brunt", lidt som lasagne – sørg for altid at dække frisk affald med brune materialer.

Sørg for luft og fugt

- Mikroorganismernes brug for både luft og fugt for at arbejde effektivt.
- Luft skabes ved at tilføre grove materialer og ved at vende bunken jævnligt – for eksempel hver eller hver anden uge.
- Fugtniveauet skal være som en vreden svamp – fugtigt, men ikke gennemvædet.

Når du får mere affald til komposten

Du behøver ikke bygge en helt ny bunke hver gang, der kommer nyt grønt eller brunt materiale. Følg disse simple råd:

- Læg det ovenpå – men dæk altid grønt affald med et lag brunt, så undgår du lugt og skadedyr.
- Bland undervejs – vend bunken jævnligt, så materialerne blandes og nedbrydes hurtigere.
- Hold balancen – tænk mere i balance end i perfektion: grønt giver næring, brunt giver struktur og luft.

Så kører processen videre helt af sig selv.

EGEN KOMPOST

Vælg de rigtige ingredienser

Effektiv kompost kræver en god blanding af "grønt" (kvælstofholdigt) og "brunt" (kulstofholdigt) materiale.

GRØNT MATERIALE

Frugtrester, teposer, kaffegrums, grønt planteaffald, frisk græsafklip – tilføjer kvælstof, fugt og næring til mikroorganismene.

BRUNT MATERIALE

Visne blade, halm, savsmuld, småkviste – bidrager med kulstof og struktur, og forhindrer komposten i at blive kompakt.

Hvornår er komposten klar?

- Komposten er færdig, når den nederste del er mørkebrun/sort, smuldrende og luftig ligesom god muld.
- Nedbrydningen tager tid – ofte 1-2 år, før du har færdig kompost. Med jævnlig vending og den rette balance mellem grønt og brunt kan processen dog gå hurtigere.

DERFOR BØR DU UNDGÅ SPAGNUM I DIN HAVE

Spagnum kan virke som en nem løsning til pletter og bede, men konsekvenserne for klima og natur er store. Her er de vigtigste grunde til at vælge det fra:

Sjælden CO₂-aftryk

Udvinding frigiver enorme mængder CO₂ og kræver meget energi.

Sjældnen naturressource

Tørvemoser dækker kun 3 % af jorden, men lagrer mere CO₂ end verdens skove og er levested for sjældne arter.

Lang transport

Det meste spagnum importeres fra Østeuropa, hvilket øger klimaafttrykket yderligere.

KILDER: HAVESELSKABET OG
VIDENCENTRET BOLIVUS

Kort over området
og de planlagte
ændringer.

FLODLEJET

Randers vender sig mod

VANDET

VERDENSMÅL 11

Vi skal gøre byer, lokalsamfund og bosættelser inkluderende, sikre, robuste og bæredygtige.

Med Flodlejet får Randers både højvandsbeskyttelse og et nyt byrum, hvor borgere kan bade i Gudenåen, gå på opdagelse i et delta-landskab og mødes på en ny ø midt i floden. Projektet forener klimatilpasning, kulturarv og natur i hjertet af Flodbyen.

I generationer har Randers haft ryggen til vandet. De gamle havnearealer lå som en mur mellem midtbyen og Gudenåen, og selvom fjorden og åen er byens største naturressourcer, har de været svære at opleve tæt på. Det ændrer Flodbyen Randers – og særligt delprojektet Flodlejet – på.

Flodlejet er en af hjørnesteenene i udviklingen af Flodbyen, som i de kommende år skal forvandle havnearealerne til nye bykvarterer med boliger, kultur og rekreative tilbud. Men Flodlejet er mere end byudvikling: det er også klimatilpasning og naturformidling i ét greb.

Visualisering af pladsen ved Streetfood.

Byudvikling møder klimatilpasning

Randers Kommune har sammen med Realdania valgt en løsning, hvor højvandsbeskyttelse og byliv smelter sammen. Flodlejet bliver en del af det såkaldte Klimabånd – en planlagt højvandsbeskyttelse, der skal sikre midtbyen mod oversvømmelser.

Men i stedet for at byen bliver skjult bag mure eller volde, integreres beskyttelsen i byens nye rum. Terrænet hæves naturligt, og bygninger placeres ovenpå forhøjninger, så man næsten glemmer, at de også fungerer som værn mod stormflod.

”Vi arbejder hele tiden med paradokset i både at ville tættere på vandet og samtidig beskytte os mod det,” forklarer Mia Rix, geograf og projektleder i Randers Kommune.

Et møde med vandet – på to måder

Flodlejet bliver delt i to oplevelser. På nordsiden dyrkes den maritime kulturhistorie: gamle kajkanter og belægning bevares og suppleres af nye mødeste-

der og byliv. Her skal man kunne mærke, at det engang var et industrielt havneområde.

På sydsiden bliver kontrasten markant: Her graves en helt ny kanal, der skaber et flodbad på 10 x 100 meter med adgang til at svømme i Gudenåen. Samtidig anlægges et delta-landskab, hvor beplantning, stier og broer giver mulighed for at opleve vandet tæt på året rundt. Midt i floden opstår en ny ø, Flodholmen, med sauna, udsigtspunkt og plads til nye fællesskaber.

”Vi håber, der kan opstå nye fællesskaber – for eksempel en vinterbadeklub midt i byen. Det kan give folk et tilhørsforhold til Flodbyen, uanset hvor de bor i Randers,” siger Mia Rix.

Bæredygtighed er tænkt ind i projektet. Så meget som muligt af overskuds-jorden fra kanalen genbruges i digerne fremfor at blive kørt væk. Gamle sten og materialer får nyt liv som belægning, så området både ser autentisk ud og

belaster klimaet mindre. Samtidig plantes hjemmehørende arter, der passer til åens delta-natur.

Et projekt for hele byen

Flodlejet forventes realiseret i etaper frem mod slutningen af 2020'erne. Når området står færdigt, bliver det ikke kun et nyt ansigt for midtbyen men også et sted, der giver borgerne reel adgang til vandet.

”Det er et vigtigt princip i Flodbyen, at vandkanten ikke privatiseres. Derfor skal Flodlejet også være for alle og ikke kun dem, der bor i de nye boliger,” understreger Mia Rix.

Med Flodlejet tager Randers et afgørende skridt i retning af at gøre fjorden og åen til en aktiv del af bylivet. Her smelter klimatilpasning, natur og kultur sammen i et projekt, der skal sikre byen mod fremtidens udfordringer og samtidig give plads til oplevelser, fællesskab og nye møder med vandet. ■

Klimavenlige Opskrifter

Idé!

De varme retter kan snildt luges og nydes dagen efter eller smides i fryseren.

SPRØDE TOFU-STICKS

Ingredienser (4 personer)

Tofu

400 g fast tofu
2 spsk majsstivelse
(eller kartoffelmel)
1 tsk paprika
1 tsk hvidløgpulver
½ tsk løgpulver
½ tsk salt
Friskkværnet peber
3 spsk olie (til pandestegning)
Grillpinde

Marinade (valgfri men anbefales)

2 spsk sojasauce
1½ spsk olivenolie
1 tsk ahornsirup eller honning
1 tsk citronsaft eller riseddike

Fremgangsmåde

Forbered tofuen

1. Pres tofuen for væske i 15-20 min (læg den i et rent viskestykke med noget tungt ovenpå).
2. Skær tofuen i ca. 1 cm tykke stykker.

Marinér

1. Rør marinaden sammen.
2. Vend tofusticks i marinaden og lad dem trække mindst 10 min (gerne længere).

Panér

1. Bland majsstivelse, paprika, hvidløgpulver, løgpulver, salt og peber i en skål.
2. Vend tofusticks i blandingen, så de er helt dækket.

På pinde

1. Sæt tofustykkerne på pinde.

Tilberedning

1. Varm 3 spsk olie på en pande.
2. Steg tofusticks i 2-3 min på hver side, til de er gyldne og sprøde.

Server med en dip af limeyoghurt eller chilimayo.

NORDIC ROSÉ GIN

Gør din drink mere dansk

Bland en god, dansk gin med citronsaft, rabarbersirup og Rosé Aperitivo med masser af is, og byd dine gæster pænt velkommen. Pynt med en citronskive og evt. et hindbær.

GRØNTSAGS-ENCHILADAS

Ingredienser (4 personer)

Fyld

1 spsk olie
1 løg, finthakket
2 fed hvidløg, finthakket
2 peberfrugter (rød/gul), i tern
200 g majs (fra dåse eller frosne)
250 g champignoner, grofthakkede
1 dåse sorte bønner, drænet og skyllet
1 tsk spidskommen
1 tsk paprika
1 tsk oregano
½ tsk chili (eller efter smag)
3 spsk tomatpuré
Salt og peber
1 lille håndfuld frisk koriander eller persille (valgfrit)

Sauce

2 spsk olie
2 spsk mel
2 spsk chili- eller paprika-pulver
1 tsk spidskommen
1 tsk oregano
½ tsk hvidløgpulver
4 dl grøntsagsbouillon
1 spsk tomatpuré
½ tsk sukker (afrunder smagen)
Salt og peber

Derudover

8 små tortillaer (hvide eller majs)
150 g revet cheddar, gouda eller mozzarella
Frisk koriander eller forårsløg til servering
Limebåde

Fremgangsmåde

Lav fyldet

1. Varm olie på en pande.
2. Steg løg og hvidløg 2-3 min.
3. Tilsæt champignoner og steg til de afgiver væde og får lidt farve.
4. Tilsæt peberfrugt, majs og krydderier. Steg 3-4 min.
5. Rør tomatpuré i og lad den stege kort.
6. Vend bønner i og smag til med salt, peber og evt. chili.
7. Sluk varmen og tilsæt hakket koriander/persille.

Lav enchilada-saucen

1. Varm olie i en lille gryde.
2. Pisk mel og krydderier i og lad det stege 1 minut.

3. Pisk bouillon i lidt ad gangen.
4. Tilsæt tomatpuré og sukker.
5. Lad saucen simre 5-7 min, til den tykner.
6. Smag til med salt og peber.

Saml enchiladas

1. Forvarm ovnen til 200°C.
2. Hæld 1 dl sauce i bunden af et ildfast fad.
3. Fordel fyldet i tortillaerne, rul dem stramt og læg dem med lukningen nedad.
4. Hæld resten af saucen over.
5. Drys ost på.

Bag

Bag i ca. 20-25 min, til ostene er smeltet og let gylden. Top med frisk koriander.

TIPS

TIL AT GØRE
ANDRE RETTER
SPRØDE OG
GRØNNE

KØDFRI MOUSSAKA

Gør moussakaen mere klima-rar

Find en god gammel opskrift frem fra gemmeren og skift kødet ud med linser eller svampe. Brug kogte grønne- eller belugalinser eller grofthakkede, hårdstegte champignoner – gerne begge dele for fyld.

HVID PIZZA MED SQUASH

Giv pizzaen et grønt løft

Lav din favorit-pizzadej, men forny din topping, ved at skifte kødet ud med saltet og drænet squash på en bund af ricotta, cremefraiche, hvidløg, citron, salt og peber. Top efter bagning med frisk basilikum eller timian – og evt. rucola og lidt citronsaft.

CREMET DHAL

Tilføj grøntsager der fylder

Måske har du allerede en god opskrift på Dhal, der indeholder sunde linser. Vidste du, at du også kan du komme sød kartoffel, blomkål eller spinat i – de tager godt imod de varme krydderier og gør dig endnu mere mæt med en grøn følelse.

Velbekomme!

AUBERGINER
I KÆKT SELSKAB
OG MED GRÆSKE
FORBINDELSER

Budgetvenligt mums

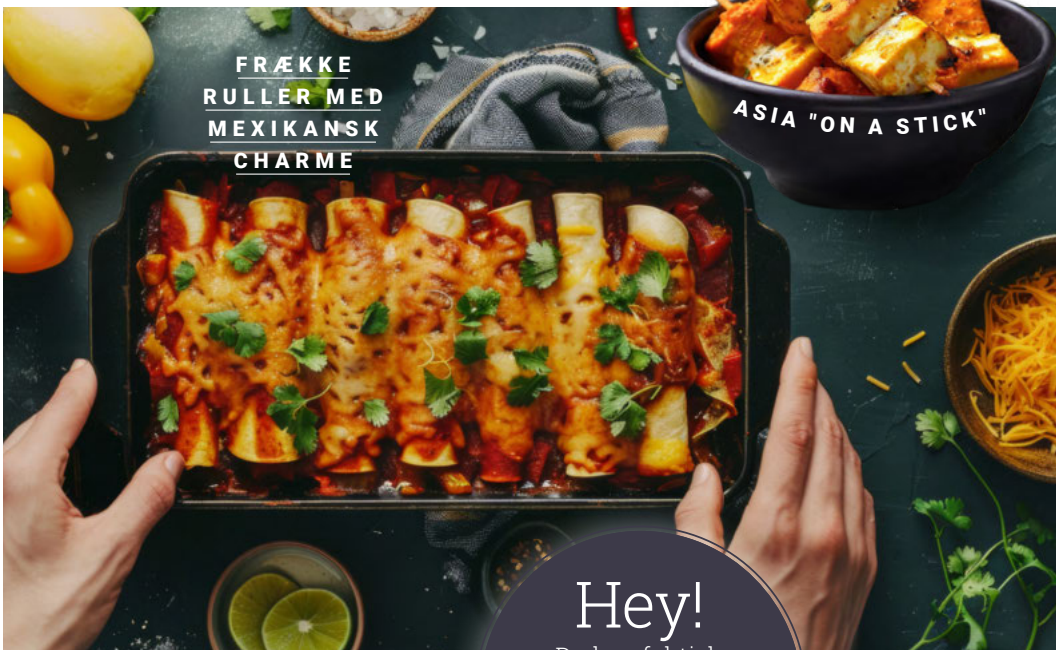
Ta' et kulinarisk smut til udlandet, og servér lækre retter med klimavenligt fyld, der imponerer vennerne derhjemme.

FRÆKKE
RULLER MED
MEXIKANSK
CHARME

ASIA "ON A STICK"

APPETIZER
MED ET NORDISK
TWIST OG BRITISKE
RØDDER

Hey!

Du kan faktisk forberede retterne i forvejen, så der er tid til borddækning eller brætspil inden spisetid.

PIZZA
MED ITALIENSK
BUND I, OG
SQUASH PÅ
TOPPEN

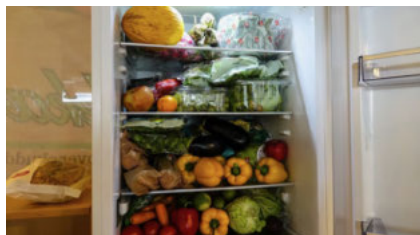
EN SKÅL
DHAL'ICIOUS
INDIEN SOM
PIRRER
SANSENE

VERDENSMÅL 10
Vi skal reducere
ulighed i og
mellem lande.

MINDRE MADSPILD OG MERE SAMMENHOLD

Når supermarkedernes hyl-
der ryddes, er det ikke alt,
der sælges. Noget bliver
til overs, men i stedet for
at ende som affald, får det

nyt liv gennem foreningen Fødekedden
i Randers.

Initiativtager Steffen Sand og en
gruppe frivillige sørger for, at over-
skudsmaden afhentes, registreres og
pakkes på foreningens lager. Borgere
kan bestille en madpose via sms eller
Facebook – uden at skulle svare på
nærgående spørgsmål.

"Vi ser mad som fundamentet. Hvis
man er stresset over, hvor næste måltid
skal komme fra, er det svært at løse
andre udfordringer i livet," siger Steffen
Sand.

Frivillige bærer arbejdet

Fødekedden er 100 procent drevet af
frivillige. Omkring 50 personer hjælper
til på skift, og på en almindelig udleve-

ringsdag er fem-syv mennesker i gang
med at hente varer, registrere leverancer
og møde borgerne i "Butikken".

"Hos os er de frivillige ikke bare
arbejdskraft – vi giver også hinanden
et meningsfyldt fællesskab at engagere
sig i. Mange af vores frivillige beskriver,
at de har savnet et fællesskab og en
"rolle" i hverdagen, når de er uden for
arbejdsmarkedet. I Fødekedden får de
både en rolle at udfylde og meningsful-
de opgaver, som giver et tilhørsforhold
og en identitet," fortæller Steffen Sand.

En social forretning

På længere sigt vil Fødekedden ikke
kun fordele mad, men også skabe veje
ind på arbejdsmarkedet for de frivillige.
Planen er at udvikle en socialøkonomisk

I Randers sørger Fødekedden for, at over-
skudsmad når frem til borgere i nød. Frivil-
lige driver indsatsen, og foreningen arbejder
nu på at skabe nye veje til arbejdsmarkedet.

forretningsmodel, hvor foreningen kan
tilbyde fleksible arbejdskraftsløsninger
til virksomheder gennem det sociale
frikort.

"Vi arbejder på at bygge en forret-
ningsmodel, hvor vi både kan skabe en
stabil økonomisk ramme for madud-
delingen og samtidig give de frivillige
små, lønnede jobs og succesoplevelser
på arbejdspladser. Vi tror, at virksom-
hederne gerne vil tage et socialt ansvar,
og vi kan hjælpe dem ved at gøre det
enkelt for dem," siger Steffen Sand.

Foreningen står stadig over for ud-
fordringer – blandt andet manglen
på en firmabil til afhentning af over-
skudsmad – men visionen er klar:
Fødekedden skal både mætte maver
og styrke fællesskaber i Randers. ■

Hvorfor gør vi ikke altid det, vi ved er rigtigt? Simon Elsborg Nygaard, bæredygtighedspsykolog og ph.d. i bæredygtig trivsel, peger på fire trin, der forklarer vejen fra tanke til handling.

VI VIL – MEN VI

4

TRIN

gør det ikke

De fleste af os ved godt, at vi burde spise mindre kød, cykle mere eller sortere vores affald. Alligevel sniger bøffen, bilen og blandet affald sig ind i hverdagen. Hvorfor er det så svært at ændre vaner – også når vi egentlig gerne vil?

Bæredygtighedspsykolog Simon Elsborg Nygaard peger på, at det handler om noget så menneskeligt som vores modvilje mod ubehag. Når vi ved én ting og gør noget andet, skaber det en uoverensstemmelse, der presser sig på indefra. Den kaldes kognitiv dissonans, og vi mennesker gør meget for at slippe væk fra den.

Mange føler, at de som enkeltpersoner ikke kan gøre en forskel. Og det er rigtigt, at klimakrisen ikke løses af ét menneskes valg alene. Men ifølge Simon Elsborg Nygaard er der alligevel god grund til at handle. Handling giver nemlig ikke kun effekt i den ydre verden, men også i den indre.

Når vi gør noget, vi selv oplever som rigtigt, forsvinder uroen mellem værdier og handlinger, og vi står stærkere i vores egen selvrespekt.

Samtidig er fællesskaber en stærk vej til at flytte sig fra afmagt til handling. Når vi gør noget sammen med andre – naboer, kolleger eller i en forening – oplever vi både samhørighed, større effekt og nye muligheder, vi ikke ville have haft alene. Det giver følelsen af at være en del af noget større, og det kan i sig selv være en drivkraft til at fortsætte.

"Det handler om at finde ud af, hvordan vi kan leve gode liv uden at slide for hårdt på jordens ressourcer. Når vi kobler det bæredygtige med det gode liv – tid, nærvær, trivsel og fællesskab – så får vi flere med," siger Simon Elsborg Nygaard. ■

Ifølge Simon Elsborg Nygaard er der flere måder at håndtere den indre uro på. Men kun én af dem giver reel forandring i vores liv og for verden omkring os:

1

Ændre holdning

Nogle forsøger at overbevise sig selv om, at klima og bæredygtighed måske alligevel ikke er så vigtigt. Men det er svært at holde fast i, for data og virkelighed peger i en anden retning.

2

Ignorere konflikten

Andre vælger at skubbe problemet væk: "Jeg gider ikke høre mere om klima." Men i en tid, hvor bæredygtighed er allestedsnærværende, er det svært at lukke øjnene.

3

Tilføje forklaringer

Her begynder vi at lave undskyldninger: "Flyet flyver jo alligevel." "Jeg har ikke råd." "Jeg skal også leve." Det er menneskeligt – og ofte det trin, hvor flest af os befinder os.

4

Handle sig ud af konflikten

Den eneste løsning, der både hjælper os selv og verden, er at ændre adfærd. At tage cyklen. At købe genbrug. At skrue ned for kødet. Når vi handler, stemmer vores værdier og handlinger overens, og vi oplever både lettelse og stolthed.

Vind en tur i en skr

Frida har fået en god idé! Du kan vinde en tur i en rigtig skraldebil sammen med din mor eller far – og en sød skraldemand. Læs med her og find sjove facts om den seje el-skraldebil.

Skraldebilen maser skraldet sammen, når den har tømt en beholder. Så bliver der mere plads i bilen – ligesom når du trykker din jakke sammen, så den kan være i tasken. Så behøver skraldebilen ikke køre så mange ture. Smart, ikke?

De fleste skraldebiler har to rum. Så kan de køre med to slags affald på én gang – og bagefter tømme dem hvert sit sted.

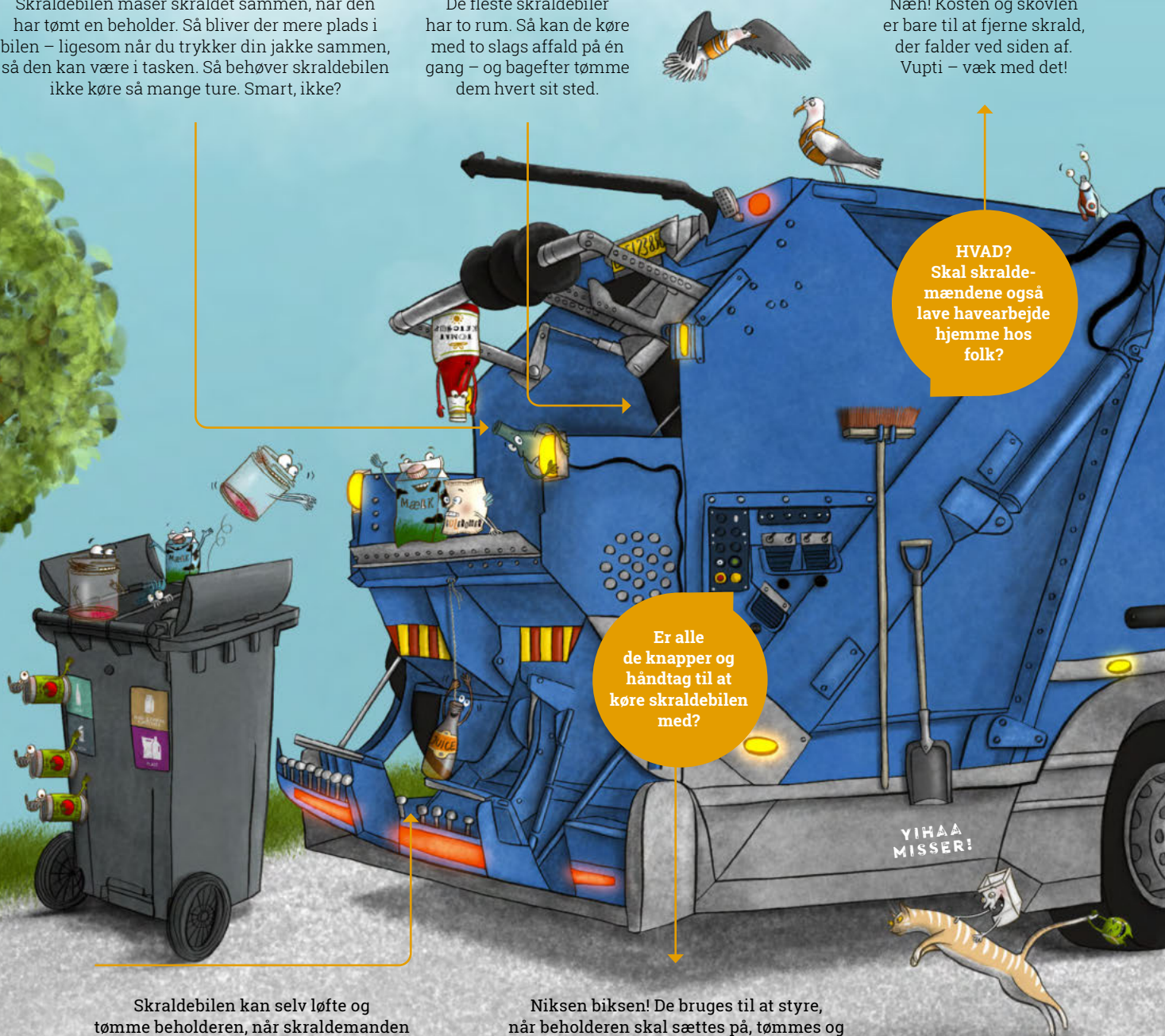
Næh! Kosten og skovlen er bare til at fjerne skrald, der falder ved siden af. Vupti – væk med det!

HVAD? Skal skraldemændene også lave havearbejde hjemme hos folk?

Er alle de knapper og håndtag til at køre skraldebilen med?

Skraldebilen kan selv løfte og tømme beholderen, når skraldemanden sætter den bagpå.

Niksen biksen! De bruges til at styre, når beholderen skal sættes på, tømmes og når skraldet bliver presset sammen.

aldebil

De største skraldebiler kan have op til 12 tons affald i sig. Det er lige så meget, som hvis de skulle bære rundt på to store elefanter!

Ej, slet ikke! Det er et tekniskskab med knapper, ledninger og andre dimser til skraldebilen.

Vidste du, at EL-SKRALDEBILEN...

...tager ca. 8 timer om at lade næsten helt op

...kun koster ca. 35 kr. at lade op

...kan køre 150-170 km på én opladning

...har 19 "venner" – og 10 af dem er også el-skraldebiler

...larmer meget mindre, hvilket er godt for både din søvn og skraldemandens ører.

Få hjælp af en voksen. Scan koden, svar på spørgsmålet (svaret finder du her på siden), og skriv dit navn og telefonnummer.

Så er det bare at krydse fingre og vente på, om vi ringer til dig senest 1. marts – fordi du har vundet en tur i skraldebilen sammen med en af dine forældre.

Vind

med Frida og bliv glad i skralden!

Gemmer der sig mon et slikskab herinde, som skraldemændene snacker af?

Mon skraldemændene har et hemmeligt køleskab bag lågerne?

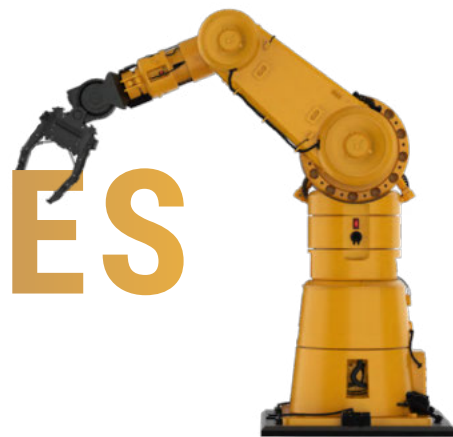
Nix! Her gemmer sig miljøkasser, som kan bruges til batterier, farligt affald og småt elektronik.

En fuldvoksen el-skraldebil kan samle 3 tons restaffald og 2 tons madaffald ind hver dag.

Vi lever i en tid, hvor AI og robotter bliver en større og større del af vores hverdag. Mange opgaver har vi også vænnet os til, at maskiner og kunstig intelligens kan klare lige så godt eller bedre, end vi selv kan. Derfor kaster vi her et blik på affaldsområdet og spørger Henrik Vinther Nielsen, om robotterne kommer.

OP OG NED I ROBOTTERNES VERDEN

Henrik er redaktør på Ingeniørens affaldsmedie WasteTech og har om nogen fingrene på pulsen i affaldsverdenen. Han har interviewet de fleste i branchen, og her vil han hjælpe os med at blive klogere på, hvad der er op og ned.

Hvad er robotterne rigtig gode til?

Robotterne er kort fortalt rigtig gode til at sortere rigtig meget. Mens vi står hjemme i køkkenet med en chipspose og prøver at gennemskue, om den skal i restaffaldsposen, eller om den skal sorteres som plast, har robotterne i det tidsrum allerede sorteret mere, end de fleste gør på en uge. Så det går stærkt!

Hvad er den største fordel ved, at vi selv sorterer?

Den største fordel er, at vi i højere grad sikrer kvaliteten af det, vi sorterer. Hvis man vil genanvende tekstil, må det ikke være snavset eller vådt, så hvis de gamle, ødelagte sokker ryger i en spand med en dåse halvspist tun, kan genanvenderne ikke bruge det til meget.

Det er dog særligt vigtigt i forhold til plast. Hvis vi eksempelvis gerne vil genanvende plasten fra en bakke med hakket kød, så den kan bruges til endnu en bakke hakket kød, må plasten ikke optage alle mulige andre stoffer, eksempelvis fra kosmetik, sæberester eller andre typer af stoffer, der kan sive over i plasten.

Derfor lyder det fra affaldsbranchen, at det er enormt vigtigt for at kunne genanvende affaldet, at vi holder eksempelvis plast – men også tekstil og pap – adskilt, så der ikke sker en forurening.

Sorterer robotter lige så rent som mennesker?

Det afhænger af, hvad man mener med "rent". De fleste fagfolk vil sige nej til spørgsmålet. Robotter sorterer ofte mere præcist og uden fejl – men ikke nødvendigvis mere kemisk rent. Når affald ikke bliver sorteret med det samme, bliver det nemlig forurenet af andre materialer. Derfor kan efterfølgende robotsortering ikke helt matche kvaliteten af kildesortering derhjemme.

Bruger man robotter andre steder?

Ja, flere steder. I blandt andet Amsterdam og andre kommuner i Holland kan borgerne lægge plast og metal i restaffald, som derefter eftersorteres på centrale anlæg. Det samme gælder i norske Romerike. Borgerne skal dog stadig sortere for eksempel madaffald, papir, pap og kartoner.

Er der andre steder i "affaldskæden", der skal sættes ind, hvis sorteringen skal blive bedre?

Den største udfordring ligger før selve sorteringen: at der bliver produceret for meget affald – særligt plast og tekstil. Begge dele stammer fra råolie, som vi gerne vil bruge mindre af. Seneste politiske tiltag går derfor på, at producenterne selv skal betale for det affald, deres emballage skaber. Jo mere bæredygtigt materialet er, jo mindre betaler de. Ordningen er ny, så vi kender ikke effekten endnu.

Kan man overhovedet sige, at det ene er bedre end det andet?

Det kan man sagtens, men det afhænger af de briller, man har på.

Hvis man ser på sorteringen med de grønne briller, vil langt de fleste fagpersoner sige, at det er nødvendigt, at vi sorterer derhjemme – eller kildesorterer, som det hedder på fagsprog. Det er både med til at gøre det lettere at genanvende det, som bliver sorteret, men helt pædagogisk peger flere på, at det også skaber en opmærksomhed om, hvor meget affald, vi faktisk producerer i Danmark. Tænk bare på, hvor hurtigt din spand med plastaffald skal tømmes.

Hvis man ser på det med de effektive briller, så kan robotterne sortere det samme som os, og meget hurtigere, så hvis vi ser bort fra det faktum, at hele affaldsdanmark nu er bygget op efter, at vi sorterer derhjemme – det vil kræve enorme summer at ændre denne praksis – så kan vi sikkert få en procentvis mere effektiv sortering ved at overlade det til robotterne. Det er bare her, den samlede branche påpeger, at det til gengæld går ud over kvaliteten og muligheden for at genanvende affaldet.

Og hvis ikke der sker en genanvendelse, så er sorteringen grundlæggende ligegyldig. ■

GODE adgangsforhold

Beholderne skal stå side om side, så skraldemanden kan komme til at tømme uden at flytte andre beholdere.

Ved stigninger større end 1:10 skal der anlægges trin til at gå på og dobbeltramper til at køre på. Se pjecen "Hjælp din skraldemand" på affald.randers.dk/hvor for yderligere information.

Hele adgangsvejen skal have et fast og jævnt underlag af fliser, asfalt eller lignende.

Låger og døre skal kunne fastholdes i åben stilling.

Adgangsvejen skal være mindst 0,8 m bred, dog 0,9 m ved nybyggeri og 1 m hvis man har 4-hjulet container

MIN. 2,2 METER

METER VED NYBYGGERI

MAX. 2,0

**TAK FOR
HJÆLPEN**

3

**DU IKKE
KOMMER
UDENOM**

1

Husk at rydde for is og sne, så skraldemanden kan arbejde sikkert.

2

Der skal være fri adgang til affaldsbeholderen og god belysning.

3

Hold hunde inde eller i snor, så de ikke tager en bid af skraldemanden.

Vi henter Storskraldet

Bestil

3 hverdage før
vi kommer i dit
distrikt.

Du kan komme af med dit storskrald – faktisk 11 gange om året. Du skal bare bestille afhentning i app'en AffaldRanders eller på affald.randers.dk/storskrald. På side 42 kan du læse mere om, hvordan du nemt bestiller afhentning af storskrald.

Husk at bestille

Vi kan hente dit storskrald 11 gange om året. Uanset om du bor i hus eller lejlighed. Vær opmærksom på, at vi kun henter dit storskrald, hvis du har bestilt afhentning **senest tre hverdage før**.

Få en sms eller en mail

Seks dage inden vi har mulighed for at hente dit storskrald, kan du få en sms eller en e-mail, der minder dig om, at det er tid til at bestille afhentning.

Sådan:

Tilmeld dig beskedservice i app'en AffaldRanders eller i 'Mit Affald' på affald.randers.dk/storskrald

Kør selv året rundt

Hvis du ikke vil vente på, at vi kan hente dit storskrald, er du altid velkommen til selv at aflevere det på en af kommunens fire genbrugspladser.

Sådan: Se åbningstiderne i app'en AffaldRanders eller på bagsiden af dette magasin.

Sortér og pak

Vi har opdelt storskraldet i seks grupper: hårde hvidevarer, pap, jern & metal, elektronik, tekstiler samt øvrigt indbo. Storskraldet skal sorteres og stilles frem i grupperne vist på modsatte side. Små ting, der hører til i samme gruppe, skal samles i en klar affaldssæk. Genstande skal så vidt mulig skilles ad, og helst veje under 20 kg.

Sådan: Den dag, vi kommer, skal storskraldet stå klar helt ude ved fortovet/nærmeste offentlige vej senest kl. 07.00. Du må tidligst stille det ud aftenen før.

**TAK FOR
HJÆLPEN**

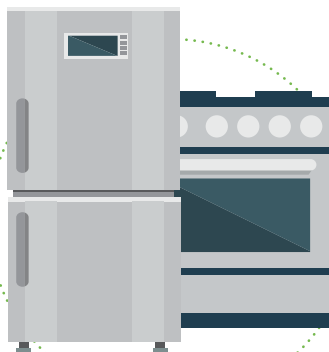
HUSK!

Vi tager også klare sække med blød plast i som storskrald. Du kan også komme det i beholderen til plast derhjemme.

Tjek, hvordan affaldet skal sorteres, inden du stiller til storskrald på affald.randers.dk/sorteringsguide.

- Stil tingene ud senest kl. 7.00 på afhentningsdagen.
- Stil tingene ved den officielle indkørsel til din adresse.
- Stil tingene ud i indkørslen helt ude ved fortovet – spær ikke fortovet.

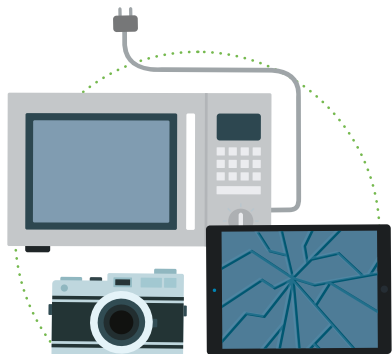
Hårde hvidevarer

Pap

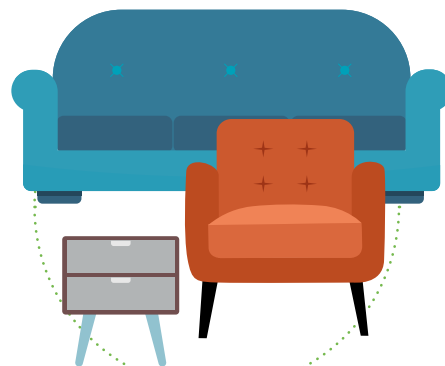
Jern & metal

Elektronikaffald

Tekstiler i klare poser med knude

Øvrigt indbo

Følgende eksempler er ikke storskrald

Indbygningsskabe
Byggeaffald (murbrokker, vinduer, døre og køkkenelementer)
Sanitet (toilet, håndvaske og lign.)
Mur- og nagelfast interiør
Væg-til-væg tæpper

Klaver
Markiser
Parasolfødder af beton
Trådhegn/havehegn
Paller
Gamle affaldsstativer

Trykimprægneret træ
Haveaffald, juletræer
Dæk og andre dele fra køretøjer
Farligt affald
Restaffald

Husk at tømme for benzin og olie inden aflevering!

Har du den rigtige løsning?

STANDARDLØSNINGEN MED DE TRE BEHOLDERE

Plast & mad- og drikkekartoner (MDK)

Tømmes hver 3. uge – pris for anskaffelse 0 kr.

240 L: H 110 x B 58 x D 74 cm
400 L: H 118 x B 94 x D 67 cm
600 L: H 124 x B 126 x D 79 cm

Glas & metal

Tømmes hver 3. uge – pris for anskaffelse 0 kr.

140 L: H 110 x B 51 x D 56 cm
240 L: H 110 x B 58 x D 74 cm
400 L: H 118 x B 94 x D 67 cm

DOBBELTBEOHDER

Plast & mad- og drikkekartoner (MDK) og glas & metal

Tømmes hver 3. uge – pris for anskaffelse 0 kr.

240 L: H 110 x B 58 x D 74 cm

Papir & pap

Tømmes hver 4. uge – pris for anskaffelse 0 kr.

240 L: H 110 x B 58 x D 74 cm
400 L: H 118 x B 94 x D 67 cm
600 L: H 124 x B 126 x D 79 cm

Der er mulighed for tømning af restaffald hver 3. uge

Undergrundscontainere til restaffald

3,0 m ³ tømning hver uge	10.518,00 kr.
3,0 m ³ tømning hver 14. dag	5.259,00 kr.
5,0 m ³ tømning hver uge	13.626,00 kr.
5,0 m ³ tømning hver 14. dag	6.813,00 kr.
Behandlingsafgift	970,00 kr./ton

Undergrundscontainere til madaffald

0,5 m ³ tømning hver 14. dag	3.570,00 kr.
0,8 m ³ tømning hver 14. dag	5.475,00 kr.
1,0 m ³ tømning hver 14. dag	6.550,00 kr.
2,0 m ³ tømning hver 14. dag	11.875,00 kr.

Pest...
bestil din miljøkasse på affald.randers.dk/miljokasse

Miljøkasse til farligt affald & småt elektronik

21 L og må max. veje 4 kg. Pris for anskaffelse: 0 kr.

Bor du i enfamiliehus:

Brug den som transportkasse til genbrugspladsen eller sæt miljøkassen oven på en af dine beholdere til ombytning, når den er fuld.

Ved fællesløsninger:

Tilmeld jer vores ordning, så leverer vi materiel. Læs mere på affald.randers.dk/farligt

Affald & Genbrug er klar til at hjælpe, hvis du finder ud af, at størrelsen på dine affaldsbeholdere ikke passer.

DOBBELTBEOHOLDER

Rest- & madaffald

Pris for anskaffelse 0 kr.

240 L: H 110 x B 58 x D 74 cm
Tømmning hver 14. dag 1.187,00 kr.

Restaffald

240 L: H 110 x B 58 x D 74 cm
Tømmning hver 14. dag 1.204,00 kr.

400 L: H 118 x B 94 x D 67 cm
Tømmning hver uge 3.524,00 kr.
Tømmning hver 14. dag 1.762,00 kr.

600 L: H 124 x B 126 x D 79 cm
Tømmning hver uge 4.821,00 kr.
Tømmning hver 14. dag 2.411,00 kr.

Madaffald

140 L: H 110 x B 51 x D 56 cm
Tømmning hver 14. dag 935,00 kr.

Udlevering af poser

Har du fællesløsninger, udleveres poser af udlejer eller vicevært.

Har du egne beholdere, kan du binde en pose på beholderens håndtag, når du løber tør. Så lægger skraldemanden nye poser til dig.

Tip!

Alle størrelser og priser på beholdere finder du her: affald.randers.dk/priser

Faste gebyrer for alle husstande

(opkræves via bidragsbilletten)

Indsamling af genbrug m.m.

For indsamling af storskrald, tekstilaffald, metal, glas, plast, mad- & drikkekartoner, papir & pap samt farligt affald.
Helårshuse: 899,00 kr., sommerhuse: 524,00 kr.

Genbrugspladser

For drift af genbrugspladserne for både helårs- og sommerhuse: 690,00 kr.

Administrationsgebyr ved skift:

- Bestilling og levering af beholdere til restaffald og madaffald (inklusive skift af tømmefrekvens): 400,00 kr.
- Kun skift af tømmefrekvens: 200,00 kr. (kun muligt på 4-hjulede beholdere til restaffald)
- Bestilling og levering af beholdere til plast og mad- & drikkekartoner og glas & metal samt papir & pap: 0 kr.

Tømmepriiserne gælder for 2026

Find vejregisteret til storskrald

Hvis du gerne vil bruge storskraldskalenderen her i bladet, så skal du kende dit distrikt. Det finder du ved at gå ind på: affald.randers.dk/mitaffald og vælge "Mit Affald og storskrald".

Du skal logge ind med MitID og indtaste din adresse, trykke "Næste" og så kan du rulle lidt ned og se, hvilket distrikt du tilhører under punktet "Der er tilmeldt følgende materiel".

Når dagen nærmer sig, skal du have bestilt storskrald. Der er flere måder at få bestilt afhentning af storskrald hos dig: Det nemmeste er via app'en AffaldRanders. Den kan du hente helt gratis i AppStore eller Google Play.

Du kan også bruge selvbetjeningen "MitAffald" på affald.randers.dk/mitaffald. Her kan du også hente en pdf-kalender, der både viser, hvornår der er storskralds-afhentning og tømning af dine andre beholdere.

Driller selvbetjeningen, kan du sende en mail til affald@randers.dk, så kan vi hjælpe både med bestilling af afhentning og hjælp til at finde dit distrikt.

Endelig kan du ringe til Affald & Genbrug på tlf. 89 15 16 17.

VUF...
DEJLIGT AT
FÅ FJERNET
ALT SKIDTET
FRA HUSET

Husk, at du stadig kun får afhentet storskrald, når du har bestilt afhentning – og senest tre hverdage før.

I GØR DET FREMRAGENDE MED SORTERINGEN

Det går den rigtige vej! Mængden af restaffald fra kommunens husholdninger er igen faldet. Fra 2024 til 2025 med hele 13 % procent – eller i alt 1.700 ton. Bliv endelig ved med det, for vi skal betale for at få restaffaldet brændt.

Helligdage

Ændringer i tømningen i forbindelse med helligdage

Du kan se alle dine tidspunkter for tømninger i app'en AffaldRanders eller MIT AFFALD på affald.randers.dk

Påske	
Torsdag, Skærtorsdag 2. april	Torsdag 2. april
Fredag, Langfredag 3. april	Fredag 3. april
Mandag, 2. påskedag 6. april	Mandag 6. april
Kr. Himmelfartsdag	
Torsdag 14. maj	Torsdag 14. maj
Pinse	
Mandag, 2. pinsedag 25. maj	Mandag 25. maj
Jul	
Mandag 21. december	Lørdag 19. december
Tirsdag 22. december	Søndag 20. december
Onsdag 23. december	Mandag 21. december
Torsdag 24. december	Tirsdag 22. december
Fredag 25. december	Onsdag 23. december
Nytår 2026/2027	
Torsdag 31. december	Lørdag 2. januar 2027
Fredag, Nytårsdag 1. januar 2027	Søndag 3. januar 2027

Kalender for storskrald 2026

JANUAR	FEBRUAR	MARTS	APRIL	MAJ	JUNI	JULI	AUGUST	SEPTEMBER	OKTOBER	NOVEMBER	DECEMBER
1 T	1 S	1 S	1 O	1 F	1 M	1 O	1 L	1 T	1 T	1 S	1 T
2 F	2 M	2 M	2 T	2 L	2 T	2 T	2 S	2 O	2 F	2 M	2 O
3 L	3 T	3 T	3 F	3 S	3 O	3 F	3 M	3 T	3 L	3 T	3 T
4 S	4 O	4 O	4 L	4 M	4 T	4 L	4 T	4 F	4 S	4 O	4 F
5 M	5 T	5 T	5 S	5 T	5 F	5 S	5 O	5 L	5 M	5 T	5 L
6 T	6 F	6 F	6 M	6 O	6 L	6 M	6 T	6 S	6 T	6 F	6 S
7 O	7 L	7 L	7 T	7 T	7 S	7 T	7 F	7 M	7 O	7 L	7 M
8 T	8 S	8 S	8 O	8 F	8 M	8 O	8 L	8 T	8 T	8 S	8 T
9 F	9 M	9 M	9 T	9 L	9 T	9 T	9 S	9 O	9 F	9 M	9 O
10 L	10 T	10 T	10 F	10 S	10 O	10 F	10 M	10 T	10 L	10 T	10 T
11 S	11 O	11 O	11 L	11 M	11 T	11 L	11 T	11 F	11 S	11 O	11 F
12 M	12 T	12 T	12 S	12 T	12 F	12 S	12 O	12 L	12 M	12 T	12 L
13 T	13 F	13 F	13 M	13 O	13 L	13 M	13 T	13 S	13 T	13 F	13 S
14 O	14 L	14 L	14 T	14 T	14 S	14 T	14 F	14 M	14 O	14 L	14 M
15 T	15 S	15 S	15 O	15 F	15 M	15 O	15 L	15 T	15 T	15 S	15 T
16 F	16 M	16 M	16 T	16 L	16 T	16 T	16 S	16 O	16 F	16 M	16 O
17 L	17 T	17 T	17 F	17 S	17 O	17 F	17 M	17 T	17 L	17 T	17 T
18 S	18 O	18 O	18 L	18 M	18 T	18 L	18 T	18 F	18 S	18 O	18 F
19 M	19 T	19 T	19 S	19 T	19 F	19 S	19 O	19 L	19 M	19 T	19 L
20 T	20 F	20 F	20 M	20 O	20 L	20 M	20 T	20 S	20 T	20 F	20 S
21 O	21 L	21 L	21 T	21 T	21 S	21 T	21 F	21 M	21 O	21 L	21 M
22 T	22 S	22 S	22 O	22 F	22 M	22 O	22 L	22 T	22 T	22 S	22 T
23 F	23 M	23 M	23 T	23 L	23 T	23 T	23 S	23 O	23 F	23 M	23 O
24 L	24 T	24 T	24 F	24 S	24 O	24 F	24 M	24 T	24 L	24 T	24 T
25 S	25 O	25 O	25 L	25 M	25 T	25 L	25 T	25 F	25 S	25 O	25 F
26 M	26 T	26 T	26 S	26 T	26 F	26 S	26 O	26 L	26 M	26 T	26 L
27 T	27 F	27 F	27 M	27 O	27 L	27 M	27 T	27 S	27 T	27 F	27 S
28 O	28 L	28 L	28 T	28 T	28 S	28 T	28 F	28 M	28 O	28 L	28 M
29 T	29 T	29 S	29 O	29 F	29 M	29 O	29 L	29 T	29 T	29 S	29 T
30 F	30 M	30 M	30 T	30 L	30 T	30 T	30 S	30 O	30 F	30 M	30 O
31 L		31 T		31 S		31 F	31 M		31 L		31 T

Se tømmedage for restaffald og genbrug i MIT AFFALD på affald.randers.dk eller i app'en AffaldRanders.

Din sortering gør en forskel

RESTAFFALD

I POSE MED KNUDE

MADAFFALD

I POSE MED KNUDE

PLAST, MAD- & DRIKKEKARTONER

TØMT OG SKRABET RENT (UDEN POSE)

GLAS & METAL

TØMT OG SKRABET RENT (UDEN POSE)

PAPIR & PAP

TØRT OG RENT (UDEN POSE)

TEKSTILAFFALD

kan afleveres på genbrugspladsen, eller via storskradsordningen.

I KLAR POSE MED KNUDE

FARLIGT AFFALD

Se, hvordan du får kassen tømt på affald.randers.dk/miljøkasse.

BEHOLDERE MED VÆSKER SKAL VÆRE LUKKET FORSVARLIGT

Når du kommer i tvivl

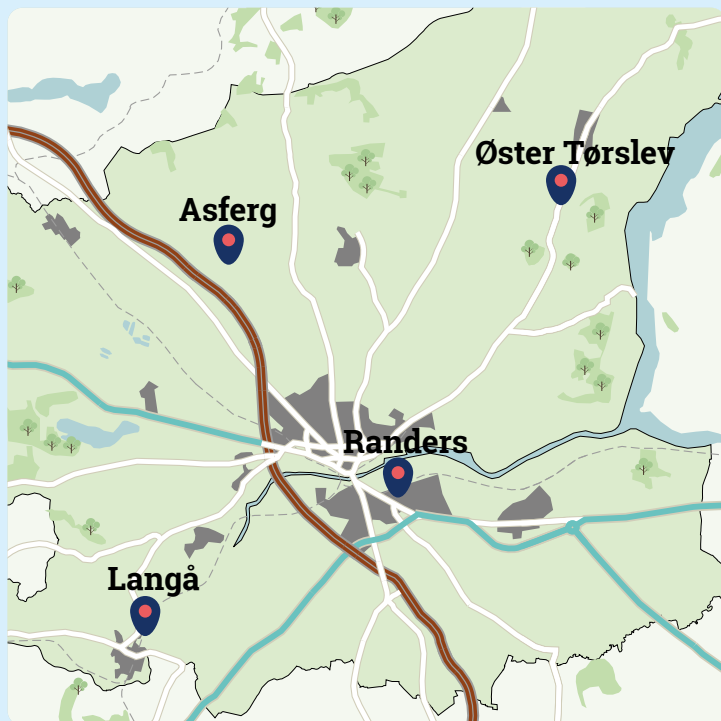
så kan du slå emnet op i sorteringsguiden på affald.randers.dk eller scanne koden.

Du kan også lige tjekke emballagen ud, for flere og flere producenter hjælper os på vej med sorteringen, via påtrykte piktogrammer.

RANDERS
affald.randers.dk

ADRESSER OG ÅBNINGSTIDER

Tæm din trailer!

Det ser grimt ud i vejkanterne, og det kan også give en bøde, hvis du ikke sørger for, at dit affald til genbrugspladsen bliver på traileren under transporten.

Affald & Genbrug

Laksetorvet, 8900 Randers C

Tlf. 89 15 16 17

E-mail: affald@randers.dk

Selvbetjening på affald.randers.dk og i app'en AffaldRanders døgnet rundt

Åbningstider:

Mandag-torsdag

kl. 8.00-15.00

Fredag kl. 8.00-13.00

Telefontid alle hverdage kl. 9.00-12.30

RANDERS GENBRUGSPLADS

Ørneborgvej 28

8960 Randers SØ

Åbningstider

Mandag til fredag kl. 10.00-18.00

Lørdag kl. 10.00-16.00

Alle søn- og helligdage fra 1. april til 30. september kl. 10.00 til 16.00

ASFERG GENBRUGSPLADS

Hulvejen 3, Asferg

8990 Fårup

LANGÅ GENBRUGSPLADS

Kærsangervej 12

8870 Langå

Ø. TØRSLEV GENBRUGSPLADS

Udbyhøjvej 506, Ø. Tørslev

8983 Gjerlev J

Åbningstider

Mandag til fredag kl. 10.00-18.00

Lørdag kl. 10.00-16.00

Første søndag i månederne fra 1. april til 30. september samt helligdage kl. 10.00-16.00

RANDERS AFFALDSTERMINAL

Romalt Boulevard 64

8960 Randers SØ

Tlf. 89 15 16 39

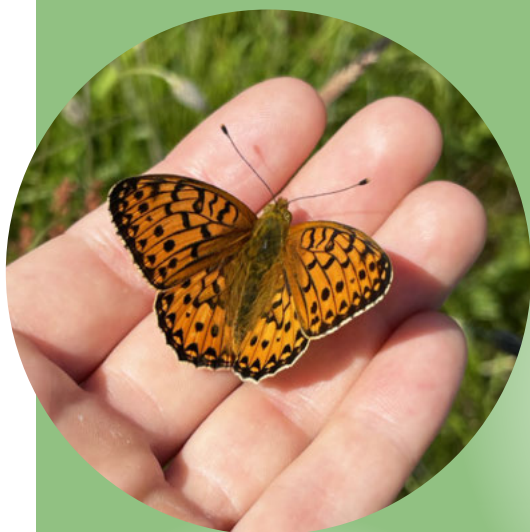
Åbningstider

Mandag til torsdag kl. 7.00-16.00

Fredag kl. 7.00-15.00

RANDERS

SIDEN SIDST

Markperlemor-sommerfuglen trives

I Læsten Bakker er der nu registreret en fast bestand af den sjældne markperlemor-sommerfugl, som første gang blev set i 2024. Også iris-sommerfuglen med sine karakteristiske blå vinger er spottet i området.

Nye fraktioner i 2025

2025 er første hele år, hvor blød plast og kartoner er sorteret ud af restaffaldet.

Det betyder, at omkring 1.100 tons nu bliver sendt til genanvendelse i stedet for at blive brændt.

765 tons mere madaffald

Borgerne i Randers har lagt ekstra energi i at sortere madaffald. I 2025 er der kommet 765 tons mere i den lille grønne spand – en stigning på 12,7 %. Det hele bliver omdannet til biogas.

Vildrose Skoven vokser

Som led i Randers Kommunes skovstrategi er der i sensommeren 2025 plantet 16 hektar ny skov i Romalt. Her kommer en blanding af hjemmehørende træer, store mængder eg, nåletræer og små frugt-lunde til at danne rammen om den nye Vildrose Skov.

70 nye

nye biodiversitetsstenrev

Kystdirektoratet har sagt ja til 70 nye stenrev i Randers Fjord. De små rev bliver oaser af liv med tang, smådyr og fisk og giver dermed et solidt løft til biodiversiteten i fjorden.

833 hektar til naturen

Naturnationalpark Fussingø er Danmarks første af sin slags. Den breder sig over 833 hektar og rummer sjældne arter som damflagermus og kortskafet skeblad – samt odder, grævling, duehøg og havørn.

Elbilerne tager fart

På bare ét år er antallet af el-personbiler i hele Randers Kommune steget med 3.162 svarende til 72 %. Også erhvervslivet følger trop med 276 elbiler og 217 el-varevogne. I alt ruller der nu 8.461 eldrevne køretøjer rundt i kommunen.

Sådan!